

**HARALD SIGURDARSON (HARDRADA), DE LA PRINȚUL
NORVEGIAN FUGAR LA COMANDANTUL VAREGILOR
DIN GARDA IMPARIALĂ DE LA CONSTANTINOPOL (1030-1043)**

*Dr. Vasile MĂRCULEȚ**

Sfârșitul deceniului al nouălea al secolului al X-lea înregistra apariția unui nou corp de gardă imperială destinat protejării împăraților Imperiului Bizantin, cunoscut, datorită componenței sale etnice inițiale, drept Garda Varegă, constituită în la începutul celui de-al doilea deceniu de domnie a împăratului Basileios II (976-1025), într-un context politic și militar extrem de ostil tânărului basileu. Diferite surse nordice, precum sagas, creații poetice ale skalz-ilor locali, cronici norvegiene, islandeze sau daneze, au acordat o atenție sporită activității militare a gărzii imperiale din Bizanț, în condițiile în care numeroși luptători scandinavi s-au angajat ca mercenari, în armata bizantină, servind în cadrul acesteia. Faptul a devenit evident, mai ales, în deceniile patru și cinci ale secolului al XI-lea, odată cu accederea la comanda varegilor din garda imperială a prințului norvegian Harald Sigurdarson sau Sigurdsson, viitor rege al Norvegiei ca Harald III (1046-1066), supranumit Hardrada (neîmblânzitul sau nemilosul).

Prințul fugar (1030-1031). Frate vitreg al regelui Olaf II Haraldsson (1015-1028), sanctificat ca Sfântul Olaf, Harald Sigurdarson, deși în vârstă de doar 15 ani, avea să participe la tentativa eșuată a fratelui său de a-și recăpăta tronul, încheiată cu înfrângerea și moartea lui în bătălia de la Stiklestad din 29 iulie 1030, cu forțele susținătorilor regelui Knut cel Mare (1016-1035), făuritorul unui veritabil imperiu nordic care includea, Danemarca, Norvegia și Anglia. Cu acest prilej, tânărul Harald avea să facă dovada curajului său.

Participarea lui Harald la bătălia de la Stiklestad este susținută de numeroase surse nordice, cronici și sagas norvegiene, islandeze sau daneze. Avem aici în vedere *Fagrskinna*, *Morkinskinna*, *Orkneyinga saga* și *Hulda-Hrokkinskinna*, redactate pe la 1220-1225¹. Dintre acestea, nu ne-a fost accesibilă *Hulda-Hrokkinskinna*. Informațiile cuprinse în cele patru izvoare nordice se regăsesc și în *Heimskringla*, redactată de autorul islandez Snorri Sturluson pe la 1230, căreia i-au servit drept surse de inspirație². Prezența lui Harald pe câmpul de luptă de la Stiklestad este înregistrată, în

* Doctor în istorie; cercetător independent, <https://orcid.org/0000-0002-3409-2818>, e-mail: vasilemarculet@gmail.com

¹Th. M. Andersson, *The Sagas of Norwegian Kings (1130–1265). An Introduction*, Cornell, 2016, p. 4, 65.

²*Ibidem*, p. 80.

relatări extrem de succinte, și de alte lucrări nordice vechi, precum *ÁgripafNóregskonungasögum* sau *Historia deAntiquitateRegumNorwagiensium* a lui TheodoricusMonachus³.

Spre exemplu, *Fagrskinna*, menționează doar faptul că în momentul participării la confruntarea de la Stiklestad, Harald „avea cincisprezece ani”⁴. La fel de succinte sunt informațiile prezentate în *Ágrip*, în care se arată că „de partea lui Olaf erau fratele său Harald, un bărbat de statură înaltă”, dar și mari nobili precum jarlii „RognvaldBrusason și Bjorn digri (mareșalul)”⁵. În lucrarea lui, *Vechea istorie a regilor norvegieni*, TheodoricusMonachus, afirmă, că după îndepărtarea lui Olaf de către Knut cel Mare, rudele regelui alungat au venit în sprijinul lui, „iar împreună cu ele și fratele său Harald, care era atunci un tânăr de cincisprezece ani, precum și alții”⁶.

Unele din izvoarele arătate transmit o știre deosebit de interesantă care scoate puternic în evidență caracterul ferm al prințului Harald. Informația la care facem referire se regăsește în *Fagrskinna* și *Saga Sfântului Olaf*. În prima din cele două surse se arată că în faza premergătoare confruntării, „regele Olafa vorbit cu fratele său Harald și i-a spus să nu ia parte la luptă, căci i se părea că nu putea purta încă armele”, dar s-a lovit de refuzul categoric al lui Harald care i-ar fi răspuns că „nu mi-e teamă să lupt” și că „nu va întoarce spatele în fața sulitelor, unde loviturile se trântesc, iar soldații au întâlnire mortală”⁷. Știrea, cu un conținut asemănător, dar redată în termeni diferiți este întâlnită în *Saga Sfântului Olaf*. Saga relatează că solicitării făcute de fratele său, regele Olaf, de a rămâne în afara luptei căci „este de vârsta unui copil”, fiind incapabil să reziste în fața unui războinic matur și antrenat, Harald i-a opus un refuz categoric⁸. Conform acestui izvor, Harald i-ar fi răspuns regescului său frate, că „voi lua parte la luptă cu orice preț, iar dacă îmi lipsește atât de mult

³ *ÁgripafNóregskonungasögum. A Twelfth-Century Synoptic History of the Kings of Norway*. Edited and Translated with an Introduction and Notes by M.J. Driscoll, London, 2008, § XIX (*Ágrip*); Th. Monachus, *Historia de Antiquitate Regnum Norwagiensium – An Account of the Ancient History of the Norwegian Kings*. Translated and Annotated by D. and I. McDougall with an Introduction by P. Foote, London, 1998, § 19.

⁴ *Fagrskinna, a Catalogue of the Kings of Norway*. A Translated with Introduction and Notes by Alison Finlay, Leiden-Boston, 2004, § 34 (*Fagrskinna*).

⁵ *Ágrip*, § XXI.

⁶ Th. Monachus, *op. cit.*, § 18.

⁷ *Fagrskinna*, § 34.

⁸ S. Sturluson, *Óláfs saga ins helga*, în Idem, „Heimskringla”, vol. II: „Óláfr Haraldsson (the Saint)”. Translated by Alison Finlay and A. Faulkes, London, 2014., § 209 (*Óláfs saga*); [sau ediția: S. Sturluson, *Saint Ólaf's Saga*, în Idem, „Heimskringla. History of the Kings of Norway”. Translated with Introduction and Notes by L.M. Hollander, Austin, 2011, § 209 (*Saint Ólaf's Saga*)].

*puterea încât să nu pot mânui sabia, știu cum voi face față acestei situații, anume mâna mea va fi legată de mâner”, deoarece, își justifica el decizia, „nimeni nu este mai dornic decât mine să dea o lovitură acelor țărani. Vreau să fiu alături de tovarășii mei”*⁹.

Izvoarele menționate conțin, de asemenea, o serie de știri cu privire la evenimentele în care au fost implicați Harald și susținătorii defunctului rege Olaf, care au supraviețuit înfrângerii de la Stiklestad. Și în acest caz, informațiile transmise de respectivele surse, sunt numeroase și detaliate în unele, puține și foarte succinte în altele. În contextul prezentării acțiunilor jarlului Rognvald Brusason, unul din apropiații fostului rege Olaf, *Orkneyinga Saga* relatează că acesta a participat la bătălia Stiklestad în care a fost ucis regele Olaf, „dar Rognvald a scăpat cu alți fugari”, el fiind, totodată, și cel care l-a salvat pe fratele defunctului rege, Harald Sigurdarson, „care a fost grav rănit”¹⁰.

În continuarea relatării, *Orkneyinga Saga* oferă o serie de detalii cu privire la situația lui Harald după bătălie. Sursa arată că după ce l-a salvat pe prinț, Rognvald Brusason, „l-a lăsat cu un țaran să-și vindece rănila, iar el a călătorit spre răsărit, peste Munții Kjolen, până la Jamtland, și de acolo până în Suedia, unde l-a întâlnit pe regele Onund”¹¹. În ceea ce îl privește pe Harald, acesta, susține sursa amintită, „a rămas cu țaranul până când rănila i s-au vindecat”, după care avându-l pe fiul țaranului drept călăuză, „a făcut drumul spre Jamtland și de acolo către Suedia, călătorind în secret”, unde a mers „să-l vadă pe Rognvald Brusason”¹².

În prezentarea aceluiași momente, vechea cronică islandeză, *Morkinskinna*, oferă mult mai multe detalii. Aceasta înregistrează în continuarea ei desfășurarea evenimentelor așa cum, se pare, că au fost ele povestite de fiul țaranului la care a fost îngrijit Harald, participant el însuși la unele dintre ele. Potrivit consemnării acesteia, „*acel țaran avea un fiu mare, care a dat socoteală despre ceea ce știa după bătălia de la Stiklestad și anume că doisprezece bărbați «au venit la tatăl meu, a spus el, și a purtat un rănit în casa lui. Cel care vorbea pentru ei era foarte frumos și avea părul deschis la culoare. Apoi au plecat, iar puțin mai târziu tatăl meu a trimis după mine și mi-a cerut calul. Am făcut ce spuse el, iar tatăl meu a venit la mine călăuzind un bărbat înalt într-o mantie roșie. Am avut impresia că era tânăr. Își acoperise capul cu o glugă și de aceea nu i-am*

⁹*Ibidem*; [sau ediția: S. Sturluson, *Saint Ólaf's Saga*, § 209].

¹⁰*Orkneyinga Saga. The History of the Earls of Orkney. Translated from the Icelandic and introduced by H. Palsson and P. Edwards, London, 1978, § 21 (Orkneyinga Saga).*

¹¹*Ibidem*.

¹²*Ibidem*.

putut vedea fața. Tatăl meu mi-a spus să-l însoțesc apoi să mă întorc. Am continuat ceva timp». [...]. Fiul fermierului a povestit și mai multe despre călătoriile lor. «Noi am mers înainte în mare parte spre nord, din câte mi-am dat seama. Apoi ne-am întâlnit cu aceiași bărbați care veniseră în casa tatălui meu. L-au salutat pe bărbatul în pelerină roșie cu numele de Harald». Apoi, a spus băiatul, «i-am văzut fața clar. Era un bărbat în formă, palid, impresionant, cu sprâncene grele, și cu o expresie destul de dârză. El mi-a dat un cuțit și o centură la despărțire și m-am întors la casa tatălui meu»¹³.

Saga regelui Harald, cuprinsă în *Heimskringla*, reia și rezumă informațiile cu privire la soarta lui Harald după lupta de la Stiklestad. Potrivit acestui izvor, în timpul bătăliei „*Harald a fost rănit, dar a scăpat împreună cu ceilalți care au luat-o la fugă*”¹⁴. În continuarea relatării, saga consemnează faptul că Rognvald Brusason, „*l-a scos pe Harald din luptă*” după care „*l-a dus la casa unui țăran care locuia într-o pădure departe de alți oameni*”, care nu-l cunoșteau, iar Harald „*a fost îngrijit acolo până s-a vindecat*”¹⁵. După însănătoșirea prințului, fără a ști cine este acesta, fiul țăranului l-a călăuzit „*până la răsărit de [Munții] Kjolén*”, și deplasându-se, mai ales, „*pe cărări de pădure, și nu pe drumurile obișnuite*” au călătorit spre răsărit „*prin Jamtaland și Helsingjaland până în Suedia*” unde Harald „*l-a întâlnit pe jarlul Rognvald Brusason și pe mulți alții dintre oamenii regelui Olaf care scăpaseră din luptă*”¹⁶.

Alte izvoare, precum *Fagrskinna* și *Ágrip* se limitează doar la a înregistra participarea și rănirea lui Harald în bătălia de la Stiklestad. Prima din cele două surse conchide sumar că „*Harald Sigurdarson a fost grav*

¹³*Morkinskinna. The Earliest Icelandic Chronicle of the Norwegian Kings (1030-1157)*. Translated with Introduction and Notes by Th. M. Andersson and Kari Ellen Gade, Ithaca and London, 2012, § 9 (*Morkinskinna*).

¹⁴S. Sturluson, *Haralds saga Sigurdarsonar*, în Idem, „Heimskringla”, vol. III: „Magnús Ólafsson to Magnus Erlingsson”. Translated by Alison Finlay and A. Faulkes, London, 2015, § 1 (*Haralds saga*); [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga. Harald Hardradi of Norway*. Translated with an Introduction by M. Magnusson and H. Pálsson, e-Book, Penguin Books, London 2005, § 1 (*King Harald's Saga*); Idem, *The Saga of Harald Sigurtharson (Hardruler)*, în Idem, „Heimskringla. History of the Kings of Norway”. Translated with Introduction and Notes by L.M. Hollander, Austin, 2011, § 1 (*Saga of Harald*); Idem, *Saga regelui Harald*. Traducere, note și comentarii de Flavia Teoc, Cluj-Napoca, 2019, § 1 (*Saga regelui Harald*)].

¹⁵*Ibidem* [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 1; Idem, *Saga of Harald*, § 1; Idem, *Saga regelui Harald*, § 1].

¹⁶*Ibidem* [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 1; Idem, *Saga of Harald*, § 1; Idem, *Saga regelui Harald*, § 1].

rănit”, iar cea de-a doua faptul că, „în bătălia în care a căzut Sf. Olaf, fratele său Harald a fost rănit”¹⁷.

Informațiile transmise de sursele menționate, ne permit, prin asocierea lor, o reconstituire destul de veridică a desfășurării evenimentelor. Deducem din ele că, rănit în bătălia de la Stiklestad, Harald, în vârstă de doar 15 ani a fost salvat de unul dintre credincioșii fostului rege, nobilul Rognvald Brusason și adăpostit la o gospodărie izolată din Munții Norvegiei, fără a-i face cunoscută identitatea. Aici, unde i-au fost tratate rănilor, prințul norvegian a rămas ascuns până la vindecare. După însănătoșire, Harald a fost călăuzit de fiul țaranului, pe poteci de pădure, până la răsărit de Munții Kjølen. Și-a continuat apoi călătoria spre răsărit traversând provinciile Jamtland și Halsingland până în Suedia, unde i-a întâlnit pe oamenii defunctului său frate, care supraviețuiseră înfrângerii. Succintele informații transmise de saga ne permit, de asemenea, concluzia că toate aceste evenimente s-au consumat între sfârșitul lunii iulie și toamna anului 1030.

În serviciul marelui cneaz al Kievului, la Novgorod (1031-1034). Toate informațiile provenite din sursele avute la dispoziție converg spre concluzia că în anul 1031, prințul Harald și susținătorii lui, sau de cea mai mare parte a lor, au părăsit Suedia și s-au stabilit la Novgorod. La momentul respectiv, republica Novgorodului se afla sub autoritatea marelui cneaz de Kiev, Iaroslav (1019-1054), din dinastia Rurikizilor, de origine varegă.

Cu privire la aceste evenimente, *Morkinskinna*, precizează că după întâlnirea cu susținătorii lui, „Harald a plecat spre răsărit, în Suedia, iar de acolo în Rusia”¹⁸. La rândul ei, *Fagrskinna* consemnează că după moartea regelui Olaf la Stiklestad, Harald, fratele lui, Rognvald Brusason, precum și mulți alți luptători au plecat din țară, iar „la începutul iernii, au mers spre răsărit spre Hólmgarð (Novgorod, n.n.) să-l vadă pe regele Jarisleif (marele cneaz Iaroslav, n.n.)”¹⁹. În *Orkneyinga Saga* se arată, de asemenea, că din Suedia „au călătorit împreună spre răsărit, în Rusia, împreună cu multe din trupele care fuseseră cu regele Olaf”²⁰. În același sens se pronunță *Ágrip*, în care este notat foarte succint că după moartea regelui Olaf la Stiklestad, fratele său Harald, „a fugit din țară în Rusia”, fără nicio referire la etapa suedeză a exilului acestuia²¹. În ceea ce privește *Saga regelui Harald*, acest izvor susține că „în primăvara următoare”, Harald și însoțitorii lui „și-au procurat o navă iar, vara, au călătorit spre răsărit, în Gardaríki (republica

¹⁷*Fagrskinna*, § 34; *Ágrip*, § XXXIII.

¹⁸*Morkinskinna*, § 9.

¹⁹*Fagrskinna*, § 51.

²⁰*Orkneyinga Saga*, § 21.

²¹*Ágrip*, § XXXIII.

Novgorodului, n.n.), pentru a-l vizita pe regele Jarizleifși au rămas acolo peste iarnă”²².

Asocierea informațiilor prezentate permit concluzia că șederea transfugilor norvegieni în Suedia a fost una de scurtă durată, de câteva luni, respectiv sub un an, considerăm noi. De aici, s-au deplasat la Novgorod, peste care domnea marele cnezat al Kievului, Iaroslav. Știrile cu privire la stabilirea momentului în care s-a produs acest fapt, consemnate de sursele care au luat în discuție acest aspect, sunt cât se poate de contradictorii, ele diferind substanțial de la un izvor la altul. Astfel, în timp ce știrile transmise de *Fagrskinna*, datează momentul plecării norvegienilor din Suedia în Rusia kieveană încă de la începutul iernii anului 1030, cele din *Saga regelui Harald* plasează acest eveniment abia în vara anului 1031.

Două informații indirecte transmise, una de *Morkinskinna*, cealaltă de *Saga regelui Harald*, par a confirma faptul că stabilirea norvegienilor la Novgorod s-a produs în anul 1030. Potrivit unor știri din *Morkinskinna*, în 1031, Harald a participat la campania lui Iaroslav împotriva polonezilor, declanșată pe fondul crizei din Polonia, din 1029-1032, și încheiată cu victoria marelui cnez, care a impus niște condiții de pace care „nu erau ușoare pentru polonezi”²³. Campania lui Iaroslav împotriva polonezilor și rezultatele înregistrate de marele cnez își află prezentarea și în câteva cronicile ruse, care nu fac însă nicio referire la participarea varegilor la ea²⁴. După cum se poate constata, știrea din saga lasă să se înțeleagă că în primăvara anului următor sosirii la Novgorod, adică în 1032, Harold și însoțitorii lui s-au întâlnit cu marele cnez Iaroslav, care „i-a primit cu bucurie” pe varegi²⁵.

Informațiile prezentate necesită câteva precizări. Dacă sosirea norvegienilor conduși de Harald la Novgorod s-ar fi produs în vara anului 1031, iar întâlnirea cu Iaroslav în primăvara anului 1032, o participare a

²²S. Sturluson, *Haralds saga*, § 2 [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 2; Idem, *Saga of Harald*, § 2; Idem, *Saga regelui Harald*, § 1].

²³*Morkinskinna*, p. § 9; Cf. S.M. Soloviev, *History of Russia*. vol.1. *The Origins of Kievan Rus from Earliest Times to 1054*. Edited, Translated and With an Introduction W.K. Hanak. With Opening a New Era in Russian History by C.W. Reddel, Gulf Breeze Fl., 2014, p. 179; Cf. M. Lubik, *Harald Sigurdarson's arrival in Rus' and his participation in the campaign against Poland in 1031*, în „Historisk tidsskrift”, 99, 2020, 1, pp. 6-20.

²⁴*The Russian Primary Chronicle. Laurentian Text*. Translated and edited by S. Hazzard Cross and O.P. Sherbowitz-Wetzor, Cambridge, Massachusetts, 1953, p. 136, a. 6539 (1031); *The Nikonian Chronicle. From the Beginning to the Year 1132 (Volume One)*. Edited, Introduced and Annotated by S.A. Zenkovsky. Translated by S.A. and Betty Jean Zenkovsky, Princeton, New Jersey, 1984, p. 140, a. 1031.

²⁵S. Sturluson, *Haralds saga*, § 2 [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 2; Idem, *Saga of Harald*, § 2; Idem, *Saga regelui Harald*, § 1].

varegilor la campania din Polonia ar ieși din discuție. Participarea la campania militară antipoloneză nu putea fi posibilă decât dacă sosirea lor la Novgorod s-ar fi produs în iarna anilor 1030-1031, așa cum susține *Fagrskinna*, iar întâlnirea cu marele cneaz de Kiev în primăvara ultimului an al intervalului. Cu această ocazie, ca o recunoaștere a statului și calităților lor militare, Harald și Eilif, fiul lui RognvaldUlfsson, au fost investiți de Iaroslav comandanți în armata kieveană.

Și în ceea ce privește momentul investirii lui Harald în funcția de comandă din cadrul armatei kieveane, știrile sunt contradictorii. Vechea cronică islandeză a regilor norvegieni, *Morkinskinna*, plasează momentul numirii lui Harald în funcția de comandă după campania împotriva polonezilor din 1031 și încheierea tratatului impus acestora, precizând clar că prințul norvegian „a devenit curând comandantul forțelor de apărare ale regelui (marele cneaz, n.n.) Iaroslav și a primit mare onoare și respect, în mare măsură de dragul fratelui său regele Olaf, dar și de dragul său”²⁶. În opoziție cu informația din *Morkinskinna*, *Saga regelui Harald* așază momentul investirii prințului norvegian în funcția de comandă din armata kieveană imediat după sosirea la Novgorod și întâlnirea cu Iaroslav. Ca urmare, arată saga, ca o dovadă a aprecierii de care se bucurau varegii norvegieni, „Harald a devenit comandant al forțelor de apărare” ale marelui cneaz, „la fel ca și Eilif, fiul jarlului Rognvald”, care fusese investit în funcție anterior sosirii acestora²⁷.

La rândul ei, *Fagrskinna* cuprinde o serie de știri ale căror conținut conduc la o perspectivă diferită a contextului numirii lui Harald în funcția de comandă din armata kieveană, precum și la poziția pe care aceasta i-o conferea. Astfel, precizează respectiva sursă, marele cneaz Iaroslav „avusese întotdeauna bărbați norvegieni și suedezi cu el” și că tocmai în perioada sosirii norvegienilor murise RognvaldUlfsson, comandantul armatei sale, iar jarlul Eilif, care îi preluase autoritatea, „avea și mulți norvegieni” sub comanda lui, bine plătiți „pentru serviciile lor”, deoarece suveranul kievean îi poruncise acestuia să apere stăpânirile sale „împotriva păgânilor”²⁸. În ceea ce-l privește pe Harald și grupul lui de însoțitori, această sursă este categorică în a susține că marele cneaz l-a numit „ca al doilea la comanda armatei și a plătit un salariu tuturor oamenilor săi”²⁹.

Deducem din aceste știri că marele cneaz de Kiev i-a angajat pe Harald și pe însoțitorii lui ca mercenari în cadrul forțelor sale militare.

²⁶*Morkinskinna*, § 9.

²⁷S. Sturluson, *Haralds saga*, § 2 [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 2; Idem, *Saga of Harald*, § 2; Idem, *Saga regelui Harald*, § 1].

²⁸*Fagrskinna*, § 51.

²⁹*Ibidem*.

Constatăm, de asemenea, că *Fagrskinna* îl arată pe prințul norvegian ca fiind numit într-o funcție de comandă inferioară celei exercitate de Eilif, fiul RognvaldUlfsson, Reiese de aici că Harald nu a fost nici superiorul, nici, cel puțin, egalul lui EilifRognvaldsson, cum par a lăsa să se înțeleagă celelalte surse, ci subordonatul acestuia. Constatarea făcută conferă soliditate tezei formulate de același istoric, SigfúsBlöndal, potrivit căruia Harald „a deținut un post militar”, marele cneaz fiind „destul de încântat să-l folosească pe acest tânăr războinic”, cu descendență regală, dar consideră afirmația făcută de *Heimskrinlga*, că prințul norvegian a fost numit comandant al armatei kievene, drept „o exagerare atât de evidentă încât este fără sens”³⁰. Dacă informațiile din sursele nordice referitoare la vârsta lui sunt veridice, înseamnă că în momentul numirii Harald era în vârstă de 16 ani.

Conform știrilor cuprinse în diferitele surse, în următorii ani, Harald și însoțitorii lui au rămas în Rusia kieveană, în serviciul marelui cneaz. Staționarea lui Harald în Novgorod și participarea la o serie de operațiuni militare sunt confirmate de *Morkinskinna*, care susține că „următorii ani i-ai petrecut în răsărit, în Rusia” perioadă în care Harald „a câștigat o mare glorie în slujba regelui împotriva unei armate străine care i-a atacat țărâmul”, luptând împreună cu „jarlul Eilif”³¹. Mult mai succint, *Fagrskinna* se limitează să înregistreze faptul că „Harald a stat acolo mult timp și a purtat multe bătălii”, ceea ce i-a atras aprecierea lui Iaroslav”³². În ceea ce privește *Saga regelui Harald*, acest izvor afirmă că prințul norvegian „a rămas în Gardaríki câteva ierni”, perioadă în care ar fi întreprins „multe incursiuni în jurul orașului, în ținuturile baltice de răsărit”³³.

În serviciul Bizanțului (1034-1043). Comandant al varegilor din garda imperială. Mai târziu, atras de mirajul Bizanțului, a decis să intre în serviciul basileului de la Constantinopol. Referitor la această decizie, *Morkinskinna*, consemnează că Harald „a navigat cu nave de război și o mare trupă la Constantinopol pentru a se întâlni cu împăratul bizantin”³⁴. La fel de succint înregistrează momentul *Saga regelui Harald*, care notează că prințul normand „a pornit spre Grikland(Imperiul Bizantin, n.n.) luând cu el o mare ceată de oameni. Apoi a plecat spre Mikligard(sau Miklagard,

³⁰S. Blöndal, *The Varangians of Byzantium. An aspect of Byzantine military history*. Translated, Revised and Rewritten by Benedikt S. Benediks, Cambridge-London-New York-New Rochelle-Melbourne-Sydney, 2007, p. 54 (*The Varangians of Byzantium*).

³¹*Morkinskinna*, § 9.

³²*Fagrskinna*, § 51.

³³*Morkinskinna*, § 9.

³⁴*Ibidem*.

Bizanț-Constantinopol, n.n.)”³⁵. O informație chiar mai sumară se regăsește în *Fagrskinna*, în care se arată că după ce a stat un timp în serviciul marelui cneaz de Kiev, pentru care a luptat în câteva bătălii, „*Harald a devenit dornic să călătorească la Miklagard*(Constantinopol, n.n.)”³⁶, iar *Orkenyinga Saga*, înregistrează faptul că „*regele Harald Sigurdarson a plecat în Bizanț*”³⁷. În sfârșit, *Ágrip* menționează doar că din Rusia, Harald „*a plecat la Mikligard*”³⁸.

Informațiile transmise de izvoarele nordice sunt confirmate de autorul bizantin contemporan, Kekaumenos, care în lucrarea lui, intitulată *Strategikon*, cunoscută și cu titlul de *Sfaturi și povestiri*, acordă o atenție aparte intrării lui Harald Sigurdarson și a însoțitorilor lui în serviciul Imperiului. Acesta notează că, „*deși era tânăr*”, prințul norvegian „*a ales să meargă să se închine împăratului, kyr Mihail*”³⁹. Același autor afirmă că, cel puțin, în parte, plecarea lui Harald la Constantinopol s-a datorat și mirajului exercitat de Imperiul Bizantin, astfel că acesta a ajuns să dorească „*să vină să vadă așezământul romeilor, (bizantinilor, n.n.)*”, respectiv modul de organizare și administrare a statului basileilor⁴⁰.

În baza informațiilor prezentate, suntem în măsură să constatăm că după încredințarea comenzilor militare în cadrul forțelor kievene cei doi șefi varegi au staționat la Novgorod și au operat în regiunile est-baltice. În consecință, subscriem opiniei exprimate de SigfúsBlöndal, potrivit căruia marele cneaz al Kievului le-a încredințat doar comanda forțelor militare de frontieră, din această regiune⁴¹.

Referitor la perioada în care prințul Harald a rămas în serviciul marelui cneaz de Kiev, informațiile confuze, transmise de sursele nordice,

³⁵S. Sturluson, *Haralds saga*, § 2 [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 2; Idem, *Saga of Harald*, § 2; Idem, *Saga regelui Harald*, § 1].

³⁶*Fagrskinna*, § 51.

³⁷*Orkenyinga Saga. The History of the Earls of Orkney*. Translated from Icelandic and introduced by H. Pálsson and Paul Edwards, London, 1978, § 21.

³⁸*Ágrip*, § XXIII.

³⁹Kékauménos, *Conseils et récits d'un gentilhomme byzantin*. Texte présenté et traduit du grec par P. Odorico, Toulouse, 2015, VII (*Conseils et récits*); [sau edițiile: Cecaumeno, *Consejos de un aristócrata bizantino*. Introduccion, traduccion y notas de J.S. Codoner, Madrid, 2000, XV.8.v (*Consejos de un aristócrata*); Kekaumenos, *Advice and Anecdotes*. English translation and commentary by Charlotte Rouché, SAWS, 2013, pe <https://ancientwisdoms.ac.uk/library/kekaumenos-consilia-et-narrationes/>, VII: The story of Harald (*Advice and Anecdotes*)].

⁴⁰*Ibidem*; [sau edițiile: Cecaumeno, *Consejos de un aristócrata*, XV.8.v; Kekaumenos, *Advice and Anecdotes*, VII: The story of Harald].

⁴¹S. Blöndal, *The Varangians of Byzantium*, p. 54.

fac, așa cum remarca SigfúsBlöndal, dificil de stabilit acest lucru⁴². În ceea ce ne privește, suntem de părere că perioada în care acesta a rămas în Rusia Kieveană a fost de circa patru ani. Ne bazăm această afirmație pe faptul că saga precizează că în momentul în care Harald și oamenii lui au ajuns la Constantinopol, aici domnea un împărat „al cărui nume era Mihail Katalactus” și că „la acea vreme, împărăteasă în Constantinopol era Zoe Puternica”, se arată în *Morkinskinna*⁴³. Cu un conținut asemănător, știrea se regăsește, atât în *Fagrskinna*, cât și în *Saga regelui Harald*. În prima din aceste două surse se precizează că „la acea vreme domnise în Miklagard împărăteasa Zoe cea Puternică, care guvernase regatul Miklagard cu șapte împărași și împreună cu ea conducea la acea vreme omul care se numea Mihail Katalaktus”⁴⁴. Potrivit celei de-a doua, la sosirea norvegienilor, „domnea peste Grikland, împărăteasa Zoe cea Mare, împreună cu Michael Katalactus”⁴⁵.

Cuplul imperial de la Constantinopol, care guverna Imperiul Bizantin în momentul sosirii aici a prințului Harold și a însoțitorilor săi, nu erau alții decât fiica mai vârstnică a împăratului Constantinos VIII (1025-1028) și nepoata lui Basileios II și cel de-al doilea ei soț, Mihail IV Paphlagonianos (1034-1041), a căror domnie a început în 12 aprilie 1034. În lumina acestor realități, considerăm întemeiate opiniile acelor cercetători care datează sosirea la Constantinopol a lui Harald și a grupului de varegi condus de el în 1034, foarte probabil, pe la mijlocul verii acestui an, dată fiind perioada și durata navigației de la Kiev la Constantinopol, care debuta în iunie⁴⁶.

Traseul urmat de prințul norvegian și însoțitorii lui din Rusia până la Constantinopol nu este cunoscut. Câteva versuri ale skald-ului IllugiBryndaelaskald, preluate și explicate în *Morkinskinna* și în *Saga regelui Harald*, par a oferi informații interesante cu privire la ruta urmată de Harald din Rusia până în capitala Imperiului Bizantin. Primul izvor relatează că Harald a „condus marșul la crângul din țara longobarzilor”, respectiv că

⁴²*Ibidem*, p. 55.

⁴³*Morkinskinna*, § 9.

⁴⁴*Fagrskinna*, § 51.

⁴⁵S. Sturluson, *Haralds saga*, § 3 [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 3; Idem, *Saga of Harald*, § 3; Idem, *Saga regelui Harald*, § 2].

⁴⁶Cf. J. Marsden, *Harald Hardrada. The Warrior's Way*, Brimscombe Port, 2012, p. 91; Cf. D. Hollway, *The Last Viking. The True Story of King Harald Hardrada*, Osprey Publishing Ltd, 2021, p. 81; Cf. *The Varangian Guard. The History and Legacy of the Byzantine Empire's Elite Mercenary Unit*, Charles River Editors, e-Book, f.l., f.a., p. 27 (*Varangian Guard*); Cf. A. Poppe, *La dernière expédition russe contre Constantinople*, I, în „Byzantinoslavica”, XXXII, 1971, 1, p. 22; C.A. McKenna, *King Harald Sigurdsson of Norway in History and Legend*, Lewiston, 2011, p. 81.

„domnul meu mergea adesea devreme pentru a tulbura pacea francilor”, iar cel de-al doilea că „de acolo a plecat în Lombardia și apoi la Roma, iar după aceea în Apulia, de unde a pornit cu vasul și a venit la Constantinopol”⁴⁷.

Informațiile prezentate au fost interpretate de unii autori în sensul că ar indica, cu certitudine, traseul urmat de Harald și însoțitorii lui din Rusia la Bizanț⁴⁸. Respectivii autori sunt de părere, consemnează SigfúsBlöndal, că Harald a plecat din Rusia în Wendland, apoi în Saxonia și Franța, unde a practicat pirateria, după care s-a deplasat în Lombardia, în nordul Italiei, de aici la Roma, apoi spre sud în Apulia și de aici mai departe, la Constantinopol⁴⁹. Asemenea opinii sunt respinse de SigfúsBlöndal, care consideră, pe bună dreptate, că „este mult mai probabil, totuși, că Harald a mers pe calea obișnuită varegă, în josul râurilor rusești și peste Marea Neagră”, pe acea rută, cunoscută drept drumul de la varegi la greci⁵⁰.

Argumentul fundamental care poate fi invocat în favoarea susținerii acestei opinii îl reprezintă câteva versuri ale skald-ului BolverkArnorsson, prezintă o imagine a Bosforului și Constantinopolului văzut dinspre Marea Neagră, de varegii ajunși aici sub conducerea lui Harald. Conform conținutului acestor versuri, „adierea rece a împins cu putere prora neagră a navei de război de-a lungul coastei, iar corăbiile protejate de fier purtau cu mândrie tachelajul colorat. Ale Mikligardului frontoane de aur au fost văzute de faimosul nostru prinț. Marele prinț a văzut înainte acoperișurile de aramă ale Constantinopolului. Multe corăbii faimoase s-au îndreptat spre orașul cu ziduri înalte”⁵¹.

Spre deosebire de celelalte surse, Kekaumenos înregistrează în lucrarea lui și o însemnată știre cu privire la efectivul grupului de varegi care l-au însoțit pe Harald la Constantinopol, pentru a intra în serviciul Imperiului Bizantin. Autorul bizantin notează că Harald „a adus cu el oști”, mai exact o trupă formată din „cinci sute de viteji”⁵². În momentul sosirii

⁴⁷ Apud. S. Blöndal, *The Varangians of Byzantium*, p. 56, 70; *Morkinskinna*, § 9.

⁴⁸ Cf. *Ibidem*.

⁴⁹ Cf. *Ibidem*.

⁵⁰ *Ibidem*, p. 56.

⁵¹ *Morkinskinna*, § 9; S. Sturluson, *Haralds saga*, § 2 [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 2; Idem, *Saga of Harald*, § 2; Idem, *Saga regelui Harald*, § 1].

⁵² Kékauménos, *Conseils et récits*, VII; [sau edițiile: Cecaumeno, *Consejos de un aristócrata*, XV.8.v; Kekaumenos, *Advice and Anecdotes*, VII: The story of Harald]; Cf. K. Ciggaar, *Harald Hardrada: his Expedition against the Pechenegs*, în „Balkan Studies”, 21, 1980, 2 398; Cf. A. Poppe, *op. cit.*, p. 22; Cf. S. Blöndal, *The Varangians of Byzantium*, p. 57-58; Cf. J. Marsden, *op. cit.*, p. 91; Cf. D. Hollway, *op. cit.*, p. 72.

lui Harald la Constantinopol, consemnează *Morkinskinna*, aici se găseau deja „o mare mulțime de nordici, care erau numiți varegi”⁵³.

În continuare, atât *Morkinskinna* și *Fagrskinna*, cât și *Saga regelui Harald* realizează o prezentare succintă a evenimentelor în care s-au implicat Harold și însoțitorii lui după sosirea la Constantinopol. Vechea cronică islandeză consemnează că după ce norvegienii au fost primiți în capitala Imperiului Bizantin, Harald „a intrat imediat în serviciul împăratului sub numele de Norobrikt”, pentru a evita să se afle „că era de sânge regal”⁵⁴. Mai mult, el „a îndemnat pe toată lumea să ascundă acest fapt”, pe motiv că la Constantinopol, „străinii sunt ocoliți când sunt descendenți ai regilor”⁵⁵. La rândul ei, *Fagrskinna* notează succint că Harald s-a adresat cuplului imperial „zicând că voia să ia acolo serviciu plătit cu toți oamenii săi”, solicitare care i-a fost îndeplinită fără întârziere⁵⁶. Potrivit relatării din saga „îndată ce a ajuns la Mikligard, Harald s-a văzut cu împărăteasa”, întâlnire în urma căreia „a intrat în serviciul ei militar, ca mercenar”⁵⁷.

Parcursarea acestor informații ne permite constatarea că după sosirea la Constantinopol, Harold și oamenii lui au intrat în serviciul militar al Imperiului Bizantin. Prințul norvegian și însoțitorii lui au fost încadrați ca mercenari în armata imperială, fapt confirmat, de altfel, de o serie de știri provenite, atât din unele surse nordice, precum *Morkinskinna*, și *Fagrskinna*, cât și din unele izvoare bizantine ca *Strategikon*-ul lui Kekaumenos⁵⁸. În temeiul concluziei formulate de Rodolphe Guiland, potrivit căreia „în toate epocile varegii au făcut parte din trupele gărzii imperiale”, suntem în măsură să conchidem că în această unitate de elită a armatei imperiale au fost încadrați și Harald, împreună cu însoțitorii lui⁵⁹. Pentru a-și ascunde descendența regală, Harald și-a luat numele de Norobrikt⁶⁰. Constituirea Gărzii Varege a fost opera împăratului Basileos

⁵³ *Morkinskinna*, § 9.

⁵⁴ *Morkinskinna*, § 9.

⁵⁵ *Ibidem*.

⁵⁶ *Fagrskinna*, § 51.

⁵⁷ S. Sturluson, *Haralds saga*, § 3 [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 3; Idem, *Saga of Harald*, § 3; Idem, *Saga regelui Harald*, § 2].

⁵⁸ *Morkinskinna*, § 9; *Fagrskinna*, § 51; Kékauménos, *Conseils et récits*, VII; [sau edițiile: Cecaumeno, *Consejos de un aristócrata*, XV.8.v; Kekaumenos, *Advice and Anecdotes*, VII: The story of Harald].

⁵⁹ R. Guiland, *Études sur l'histoire administrative de l'Empire byzantin*, în „Revue des Études Byzantines”, XVIII, 1960, p. 80 (*L'histoire administrative*); Cf. Idem, *Recherches sur les institutions byzantines*, t. I, Berlin-Amsterdam, 1967, p. 522 (*Les institutions byzantines*).

⁶⁰ *Morkinskinna*, § 9.

II. Confruntat cu puternicele revolte ale generalilor BardasSkleros și BardasPhokas, dintre 976 și 989, împăratul Basileios II solicita ajutor militar marelui cneaz de Kiev, Vladimir (978-1015), viitorul său cumnat. Potrivit informațiilor transmise de sursele de care dispunem, în schimbul mâinii porphyrogennetei Anna, sora împăratului, în 988 sau 989, marele cneaz, îi puneă acestuia la dispoziție un corp de oaste ruso-vareg, format din 6.000 de luptători⁶¹. Unii autori moderni, care fac apel la informații provenite din surse pe care nu le nominalizează, susțin că corpul de oaste ruso-vareg, trimis de Vladimir în sprijinul lui Basileios II, ar fi numărat 4.000 până la 6.000 de luptători⁶². Cu concursul lor, basileul din Constantinopol reușea să înăbușe revoltele și să își asigure și să își consolideze domnia. La încheierea ostilităților, corpul de oaste trimis de Vladimir, avea să rămână în serviciul împăratului, drept gardă imperială. Se constituia, astfel, un corp de oaste de elită distinct, cunoscut drept Garda Varegă, al cărei comandant purta, în epoca prezenței lui HaraldSigurdarson în serviciul Bizanțului, titlul de *akoloutos*⁶³.

Aceleași surse conduc, totodată, la concluzia că, deși încă foarte tânăr, având în jur de 19 sau, cel mult, 20 de ani, Harald a primit de la început un post de comandă. Care a fost nivelul acestei comenzi nu știm cu exactitate, deoarece informațiile provenite din sursele nordice sunt foarte contradictorii. Astfel, în timp ce știrile provenite din *Morkinskinna* și *Fagrskinna*, permit opinia că acesta a exercitat comanda asupra tuturor varegilor, cele cuprinse în *Saga regelui Harald*, în opoziție cu primele, lasă

⁶¹ St. Taronec i, *The Universal History of Step'anosTaronec i*. Introduction, TranslationandCommentary T. Greenwood, Oxford, 2017, III.43; [sau ediția: E.A. de Taron, *HistoireUniverselle*. Traduit par l'arménien et annotée par Fr. Macler, 2e partie *Livre III (888-1004)*, Paris, MDCCCXVII, III.XLIII]; Cf. Dölger, Fr., *RegestenderKaiserurkunden des Ostromischenreiches*, 1 Teil: *Regesten von 565-1025*, München und Berlin, 1924, nr. 771; Cf. *Varangian Guard*, p. 23.

⁶² B.S. Benedicz, *The Evolution of theVarangian Regiment in theByzantineArmy*, în „ByzantinischeZeitschrift”, 62, 1969, p. 24; D'Amato, R., *The Varangian Guard, 988-1453*, OspreyPublishing Ltd., 2010, p. 6.

⁶³ J.B. Bury, *The Imperial Administrative System in theNinthCentury. With a Revised Text of theKletorologion of Philotheos*, New York, 1958, p. 62; R. Guiland, *L'histoire administrative*, p. 79; Cf. Idem, *LesinstitutionsByzantines*, p. 522; *Leslistes de présencebyzantines des IXe et Xe siècles*. Introduction, texte, traduction et commentaire par N. Oikonomidès, p. 331 (*Leslistes*); Idem, *L'évolution de l'organisation administrative de l'Empire byzantin au XIe siècle (1025-1118)*, în „Travaux et Mémoires”, 6, 1976, p. 130 (*L'organisation administrative*); Al. Kazhdan, *Akolouthos*, în în „The Oxford Dictionary of Byzantium”. Editor in Chief Al. Kazhdan. Executiv Editor Alice-Mary Talbot, vol. 1, New York-Oxford, 1991, p. 47.

să se înțeleagă că în această etapă, prințul norvegian a avut sub comandă doar subunitatea formată din însoțitorii lui⁶⁴.

Din punctul nostru de vedere, știrile cuprinse în *Saga regelui Harald* sunt cele mai plauzibile. Este dificil de crezut că tânărul și necunoscutul norvegian a primit comanda tuturor varegilor dislocați în capitala Imperiului Bizantin. În consecință, considerăm că, în această etapă a sa de debut în serviciul imperiului, prințul norvegian a exercitat doar comanda asupra unității formate din luptării nordici care l-au însoțit la Constantinopol.

Foarte curând după intrarea în serviciul militar al Imperiului Bizantin, Harald împreună cu oamenii care l-au urmat, au participat la primele lor operațiuni militare. Prima campanie la care au luat parte a fost una navală, care a vizat neutralizarea piraților musulmani din Africa de Nord și Sicilia, care întreprindeau în mod repetat violente raiduri de pradă împotriva insulelor egeene aflate sub stăpânirea Bizanțului și zonelor de coastă ale Asiei Mici⁶⁵.

Cunoaștem din *Saga regelui Harald*, dar și din *Morkinskinna* și *Fagrskinna*, care înregistrează o serie de știri cu un conținut identic, că „chiar în toamna aceea”, respectiv ce a anului sosirii la Constantinopol, prințul norvegian „s-a alăturat unei flote de galere care patrulau mările de la est de Grecia. Harald și-a ținut proprii oameni împreună ca o unitate separată”⁶⁶. Aceste informații permit să datăm desfășurarea campaniei navale bizantine în toamna anului 1034.

În cadrul acestei campanii, varegii a operat în compunerea forțelor imperiale aflate sub comanda supremă a generalului Georgios Maniakes, numit *Gyrgir* în sursele nordice⁶⁷. Participarea lui Harald-Norobrikt și a varegilor de sub comanda lui la campania pe mare își află prezentarea în vechile cronicile nordice, *Morkinskinna* și *Fagrskinna*, precum și în *Saga regelui Harald*⁶⁸.

⁶⁴ *Morkinskinna*, § 10; *Fagrskinna*, § 51; Cf. S. Sturluson, *Haralds saga*, § 3; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 3; Idem, *Saga of Harald*, § 3; Idem, *Saga regelui Harald*, § 2]; Cf. *Morkinskinna*, § 9; Cf. *Fagrskinna*, § 51.

⁶⁵ J. Skylitzès, *Empereurs de Constantinople*. Texte traduit par B. Flusin et annoté par J.-Cl. Cheynet, Paris, 2003, Michel le Paphlagonien, 8-9, 11 (*Empereurs*); [sau ediția: J. Skylitzes, *A Synopsis of Byzantine History, 811–1057*. Introduction, Text and Notes translated by J. Wortley, Cambridge, 2010, 19.8-9, 11 (*Synopsis*)].

⁶⁶ S. Sturluson, *Haralds saga*, § 3; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 3; Idem, *Saga of Harald*, § 3; Idem, *Saga regelui Harald*, § 2]; Cf. *Morkinskinna*, § 10; Cf. *Fagrskinna*, § 51..

⁶⁷ *Morkinskinna*, § 10; *Fagrskinna*, § 51; S. Sturluson, *Haralds saga*, § 3; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 3; Idem, *Saga of Harald*, § 3; Idem, *Saga regelui Harald*, § 2].

⁶⁸ *Ibidem*; *Ibidem*; *Ibidem*; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 3; Idem, *Saga of Harald*, § 3; Idem, *Saga regelui Harald*, § 2].

Cu prilejul campaniei navale din Marea Egee, din toamna anului 1034, Harald avea să facă, pentru prima dată din momentul intrării în serviciul Bizanțului, dovada faptului că, deși tânăr, era „*un bărbat de o mare inteligentă și cu profundă experiență în arta războiului*”⁶⁹. În aceste condiții, *Saga regelui Harald*, înregistrează faptul că, „*toți varegii au devenit foarte atașați de el*”, astfel că a fost doar o problemă de scurt timpca Harald să devină „*conducătorul recunoscut al tuturor varegilor*”⁷⁰. Recunoașterea la care se referă sursa amintită, este, fără îndoială, una neoficială, venită din partea luptătorilor nordici din compunerea gărzii imperiale.

Asocierea informațiilor de care dispunem, respectiv cele provenite din surse nordice, vădit encomiastice la adresa lui Harald, pe de-o parte, cu cele din bizantine sau din alte zone orientale, extrem de puține și de sumare, pe de altă parte, ne permit, totuși, să identificăm comanda deținută de Harald după afirmarea în campania din Marea Egee. În primul rând, considerăm că istoricul Don Hollway are perfectă dreptate atunci când susține că Harald nu a primit comanda Garzii Varege, aducând ca argument în sprijinul tezei sale faptul că prințul norvegian nu a primit titlul de *akolouthos*, purtat de comandantul acesteia care, în opinia celor mai mulți istorici, era rezervat numai bizantinilor⁷¹.

Semnificativ din acest punct de vedere este faptul semnalat de Kekaumenos, care are doar cuvinte de apreciere la adresa lui Harald, numit de el Araltes, că abia în ultimii ani ai funcționării în serviciul Bizanțului a primit succesiv titlurile de *manglabites* și de *spatharokandidatos*⁷². Ambele titluri erau inferioare demnității de *akolouthos*, dar ultimul era primit și de ofițerii din garda imperială.

Considerăm, însă, că la sfârșitul campaniei navale din Marea Egee, probabil în toamna anului 1034, recunoașterea de „*conducător al tuturor varegilor*”, primită de Harald din partea luptătorilor nordici din garda imperială a fost oficializată. Acesta devenea comandant al varegilor din

⁶⁹ *Historia Norwegie*. Edited by Inger Ekrem and L.B. Mortensen. Translated by P. Fisher, Copenhagen, 2006, XV; [sau ediția: *A History of Norway and Miracles of the Blessed Óláfr*. Translated by Devra Kunin. Edited with an Introduction and Notes by C. Phlepestead, London, 2001, p. 17].

⁷⁰ S. Sturluson, *Haralds saga*, § 3; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 3; Idem, *Saga of Harald*, § 3; Idem, *Saga regelui Harald*, § 2].

⁷¹ D. Hollway, *op. cit.*, p. 99; S. Franklin, A. Cutler, *Varangians*, în „The Oxford Dictionary of Byzantium”. Editor in Chief Al. Kazhdan. Executiv Editor Alice-Mary Talbot, vol. 3, New York-Oxford, 1991, p. 2152; Cf. R. Guiland, *L'histoire administrative*, p. 80; Cf. Idem, *Les institutions Byzantines*, p. 522.

⁷² Kékauménos, *Conseils et récits*, VII; [sau edițiile: Cekaumeno, *Consejos de un aristócrata*, XV.8.v; Kekaumenos, *Advice and Anecdotes*, VII: The story of Harald];

garda imperială. Numai așa se explică, în opinia noastră, faptul că după această dată, așa cum vom vedea în continuare, prințul norvegian apare neîntrerupt cu titlul de comandant al varegilor. În această calitate, Harald era ofițer al gărzii imperiale, subordonat comandantului acesteia, *akoloutos*.

Numirea lui Harald la comanda varegilor este confirmată, indirect, de o serie de informații cuprinse, atât în *Morkinskinna* și *Fagrskinna*, cât și în *Saga regelui Harald*⁷³. Încă din această etapă a funcționării lui Harald în serviciul Bizanțului, susțin sursele nordice, între el și generalul Georgios Maniakes, avea să se nască o acerbă rivalitate, care avea să domine raporturile dintre ei pe toată durata rămânerii prințului norvegian în slujba imperiului⁷⁴. Sursele bizantine, în schimb, nu înregistrează absolut nimic referitor la acest aspect, ceea ce ridică serioase semne de întrebare asupra veridicității știrilor transmise de izvoarele nordice.

Informațiile, provenite eminent din sursele nordice avute la dispoziție, respectiv *Morkinskinna*, *Fagrskinna* și *Saga regelui Harald*, permit constatarea că în perioada prezenței lui Harald Sigurdarson în serviciul Imperiului Bizantin, varegii din gardă, comandați de el, ar fi participat la mai multe campanii militare. O serie de știri provenite din câteva surse nordice, asociate cu cele oferite de unele izvoare bizantine, permit identificarea a mai multor asemenea campanii.

Prima din aceste campanii militare la care au participat mercenarii varegii, după numirea lui Harald Sigurdarson l-a comanda lor, s-a desfășurat la hotarul din răsăritul Anatoliei și în Siria. Referindu-se la debutul acestei campanii, *Saga regelui Harald*, care consemnează foarte succint faptul că „în acea vară toate forțele au plecat împreună în campanie”⁷⁵. Vara la care face referire SnorriSturluson în această saga este cea care a urmat campaniei navale din toamna anului 1034. În temeiul ei, unii istorici au datat debutul acestei campanii în vara anului 1035⁷⁶.

Potrivit aceluiași surse nordice, din nou corpul oaste vareg a operat în cadrul forțelor imperiale comandate de același Georgios Maniakes. Campania militară a vizat, dacă nu eliminarea, cel puțin, diminuarea presiunii musulmane asupra hotarului imperiului în această regiune. Participarea varegilor la campania militară din răsăritul Anatoliei și

⁷³ *Morkinskinna*, § 10; *Fagrskinna*, § 51; S. Sturluson, *Haralds saga*, § 3; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 3; Idem, *Saga of Harald*, § 3; Idem, *Saga regelui Harald*, § 2].

⁷⁴ *Ibidem*; *Ibidem*; *Ibidem*; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 3; Idem, *Saga of Harald*, § 3; Idem, *Saga regelui Harald*, § 2].

⁷⁵ S. Sturluson, *Haralds saga*, § 5; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 5; Idem, *Saga of Harald*, § 5; Idem, *Saga regelui Harald*, § 3].

⁷⁶ D. Hollway, *op. cit.*, p. 99.

din Siria își află relatarea în aceleași surse nordice, *Morkinskinna*, *Fagrskinna* și *Saga regelui Harald*. Acestea o datează în perioada imediat următoare desfășurării campaniei navale din Marea Egee și, fără excepție, o localizează eronat, în Africa de Nord⁷⁷.

Cele două izvoare mai vechi, *Morkinskinna*, și *Fagrskinna*, precum și *Saga regelui Harald*, inspirată din ele, oferă o serie de informații, cel puțin ciudate, cu privire la desfășurarea evenimentelor ai căror protagoniști au fost cei doi generali rivali și soldații de sub comanda lor. Respectivetele surse susțin că pe fondul neînțelegerilor dintre cei doi generali, în cadrul cărora ambițiile personale ale lui Harald, au avut un rol determinant, varegii și ceilalți luptători apuseni din armata bizantină s-au separat de restul forțelor imperiale operând pe cont propriu, sub comanda prințului norvegian. Sursele nordice nu scapă ocazia să scoată în evidență capacitatea și talentul militar al lui Harald în opoziție cu cel al generalului Georgios Maniakes, prezentat ca fiind un comandant complet lipsit de inițiativă militară și de orice capacitate de comandă.

Informațiile din toate cele trei izvoare de bază analizate de noi, *Morkinskinna*, *Fagrskinna* și *Saga regelui Harald*, susțin, fără rezerve, că inițiativa separării copurilor de oaste a fost inițiativa lui Georgios Maniakes. Generalul bizantin ar fi recurs la această măsură, atât din cauza tracăsării permanente la care era supus de atitudinea ostilă a lui Harald, cât și de nemulțumirile soldaților comandați direct de acesta sau chiar ale unora dintre soldații aflați sub propria lui comandă. Măsura organizatorică luată de Georgios Maniakes era ceea ce-și dorea Harald, susțin sursele nordice. Aceasta, susțin, fără excepție, cele trei surse, i-a oferit prințului norvegian posibilitatea să-și pună în practică propriul plan. Ca urmare, comandantul vareg a părăsit grosul armatei imperiale „și cu el au plecat toți varegii și latinii”, în timp ce „Gyrgir a rămas cu armata greacă”⁷⁸.

Izvoarele nordice, care prezintă operațiunile militare desfășurate de forțele comandate de Harald Sigurdarson după separarea de cele rămase sub comanda lui Georgios Maniakes, susțin că Harald a rămas „mulți ani în Africa”⁷⁹. Informațiile referitoare la desfășurarea operațiunilor militare în timpul acestei campanii sunt aproape identice în respectivele surse nordice.

⁷⁷*Ibidem*, p. § 9; *Fagrskinna*, § 51; *Ibidem*, § 5; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 5; Idem, *Saga of Harald*, § 5; Idem, *Saga regelui Harald*, § 3].

⁷⁸*Ibidem*, p. § 10; *Ibidem*; *Ibidem*; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 5; Idem, *Saga of Harald*, § 5; Idem, *Saga regelui Harald*, § 3].

⁷⁹*Ibidem*; *Ibidem*; *Ibidem*; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 5; Idem, *Saga of Harald*, § 5; Idem, *Saga regelui Harald*, § 3].

Spre exemplu, acestea afirmă că Harald „*el a capturat optzeci de orașe*”, din rândul cărora „*unele i s-au predat, dar pe altele le-a luat cu forța*”⁸⁰.

În acest punct al demersului nostru, considerăm este imperios necesar să facem câteva precizări în legătură cu veridicitatea informațiilor transmise de sursele nordice cu privire la evenimentele prezentate, în contextul campaniei anti-musulmane. O primă constatare este aceea că ele nu se regăsesc decât în aceste surse, astfel că nu sunt confirmate de niciun alt izvor. Le avem aici în vedere, în primul rând, pe cele bizantine. Acest lucru face ca veridicitatea lor să nu poată fi probată, rămânând una extrem de discutabilă.

Admițând ipotetic că forțele bizantine aflate în campanie s-au separat, așa cum susțin sursele nordice, considerăm că nu este exclus ca această măsură să fi făcut parte din strategia de campanie a lui Georgios Maniakes, fapt care i-ar fi permis desfășurarea unor operațiuni militare pe două direcții. În acest caz, rațiunile, cel mai probabil, de ordin militar, care au stat la baza măsurii inițiate de generalul bizantin au fost ulterior deformate de sursele nordice până într-atât încât au ajuns să atribuie decizia drept o consecință a rivalității dintre el și comandantul varegilor. Din punctul nostru de vedere, o separare voluntară a corpului de oaste comandat de Harald Sigurdarson de restul forțelor imperiale și operarea pe cont propriu este exclusă. O asemenea acțiune ar fi fost echivalentă cu un act de revoltă și trădare a acestuia și a soldaților care l-ar fi urmat, cu toate consecințele care decurgeau de aici. Fără îndoială, un asemenea act ar fi fost semnalat, în primul rând, de izvoarele bizantine. Întrucât o astfel de consemnare nu se regăsește în niciunul dintre ele, considerăm că actul de separare a forțelor imperiale, înregistrat de sursele nordice, nu a avut loc.

În acest punct al demersului nostru o luare în discuție a știrilor prezentate de sursele nordice se impune, ca o necesitate, pentru clarificarea unor aspecte obscure ale respectivei campanii. Avem aici în vedere, în primul rând, raporturile dintre generalul Georgios Maniakes și Harald Sigurdarson, identificarea zonei geografice în care s-au desfășurat operațiunile militare, durata acestora și, nu în ultimul rând, veridicitatea știrilor transmise de sursele nordice referitoare la rezultatele campaniei.

În primul rând, veridicitatea știrilor cu privire la disputele dintre Harald și comandantul său suprem, Georgios Maniakes, încheiate toate în favoarea comandantului vareg, și punerea permanentă într-o lumină eminamente proastă a generalului bizantin, unul din cei mai capabili comandanți imperiali din epocă, este categoric exclusă. Sunt componente

⁸⁰*Ibidem; Ibidem; Ibidem*; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*., § 5; Idem, *Saga of Harald*, § 5; Idem, *Saga regelui Harald*, § 3].

care fac parte din același scenariu de glorificare a viitorului rege al Norvegiei. Veridicitatea informațiilor transmise de sursele nordice este infirmată, de altfel, de însăși politica autorităților imperiale în raport cu comandanții care recurgeau la acte de insubordonare. Un asemenea mod de operare, precum cel pe care aceste surse îl atribuie lui Harald Sigurdarson, respectiv refuzul de a se subordona comandantului suprem al armatei, separarea de restul forțelor imperiale și desfășurarea unor operațiuni militare din proprie inițiativă și împotriva unui inamic ales din propria voință ar fi fost acte pe care autoritățile imperiale le-ar fi echivalat cu o răzvrătire. În cel mai bun caz, promotorul unor asemenea acte ar fi scăpat doar cu destituirea de la comandă, în cazul în care nu i-ar fi fost aplicată pedeapsa prevăzută de legile bizantine pentru răzvrătire, respectiv orbirea, sau chiar execuția.

Localizarea zonei de desfășurare a operațiunilor militare, în Africa, mai exact în nordul continentului, făcută de aceste izvoare este o gravă eroare. Respectivul acțiuni militare au fost purtate la hotarul răsăritean al imperiului, în Anatolia, nu în nordul Africii, împotriva unor grupări turcice, cel mai probabil, seldjukide, de credință musulmană. Din acest punct de vedere, considerăm ca perfect plauzibilă localizarea propusă de istoricul SigfúsBlöndal, la care subscriem, aceea că aria de desfășurare a ei a fost „*sectorul arab din Asia și Siria*”⁸¹. Autorul nu exclude posibilitatea ca după campania din Marea Egee, varegii să fi fost trimiși să lupte în Asia Mică, sub comanda generalului NikolaosPegonites, când a fost cucerit orașul Berkri din Armenia (1035), a fost eliberată Edessa de Georgios Maniakes și cucerit hinterlandul ei de generalul Constantinos (1036)⁸². Participarea varegilor la campania împotriva regelui armean Atom de Sebasta și a fratelui său Abusahl, răzvrățiți împotriva imperiului, este aproape sigură. Mattheos de Edessa, consemnează faptul că împotriva răzvrătiților a fost trimisă o armată imperială de 15.000 de oameni, comandată de un general, al cărui nume nu ni s-a transmis, care deținea demnitatea de *akoloutos* (*acolyth*), acordată în epocă doar comandantului Gărzii Varege⁸³.

În temeiul acestor informații, ne permitem să emitem o ipoteză de lucru, anume că este foarte posibil canordicii, comandați de Harald, să fi participat la operațiunile militare ale acestei armate, conduse de

⁸¹S. Blöndal, *The Varangians of Byzantium*, p. 63.

⁸²*Ibidem*.

⁸³Matthew of Edessa, *The Chronicle of Matthew of Edessa*. Translated from the Original Armenian with a Commentary and Introduction by A.E. Dostourian. Foreword by K.H. Maksoudian, Lanham-New York-London, 1993, I.72; [sau ediția: Matthieu d'Édesse, *Chronique de Matthieu d'Édesse (962-1136) avec la continuation de Grégoire le Prêtre jusqu'en 1162*. Traduit en français par E. Dulaurier, Paris MDCCCLVIII, I.LIV]; Cf. S. Blöndal, *The Varangians of Byzantium*, p. 63.

comandantul Gărzii Varege. Ca urmare, devine destul de veridică posibilitatea ca în relație directă cu detașarea varegilor în cadrul corpului de oaste respectiv să fie pusă aceea „separare” a acestora de forțele rămase sub comanda directă a lui Georgios Maniakes, pe care o clamează drept un act de bravură și fermitate a lui Harald, sursele nordice.

Fără îndoială, eroarea privind localizarea s-a datorat faptului că inamicii Imperiului Bizantin, atât cei din Africa de Nord, cât și cei din vestul Anatoliei erau de credință musulmană. S-ar putea adăuga acestor factori și acela că piratii musulmani din Africa de Nord, s-au manifestat ca un inamic permanent al Bizanțului, atacând, în repetate rânduri, posesiunile bizantine din insulele egeene sau de pe coastele micro-asiatice, raiduri care erau pasibile de o ripostă militară din partea imperiului⁸⁴.

În ceea ce privește datarea cu exactitate a perioadei în care s-au desfășurat respectivele operațiuni militare din răsăritul Anatoliei, este dificil de realizat din cauza precarității informațiilor transmise de sursele avute la dispoziție. În ceea ce ne privește, credem că este vorba de cele desfășurate, cu intermitență, în zona Edessei, prezentate și datate de autorii bizantini, Ioannes Skylitzes și Ioannes Zonaras, între 1034 și 1036, și de cel sirian, Mattheos de Edessa între 1035-1037⁸⁵. În temeiul acestor informații, și admitând, prin compararea informațiilor transmise de respectivele surse, că intervalul în care s-au desfășurat operațiunile militare a fost, cel mai probabil, 1035-1036, suntem în măsură să conchidem că Harold Sigurdarson și varegii aflați sub comanda lui, au participat la ele, cel mult un an. De altfel, sistemul dislocării luptătorilor varegi în diferite theme ale imperiului, introdus după domnia lui Basileios II, este semnalată de Ioannes Skylitzes, care îi menționează staționând în themele vest-anatoliene, sau de Kekaumenos, care îi arată în Italia⁸⁶. Rezultatele înregistrate de forțele comandate de Harald în timpul campaniei, vehiculate de aceste surse, mai

⁸⁴J. Skylitzès, *Empereurs*, Michel le Paphlagonien, 8-9; [sau ediția: J. Skylitzes, *Synopsis*, 19.8-9].

⁸⁵*Ibidem*, Michel le Paphlagonien 6, 10; [sau ediția: J. Skylitzes, *Synopsis*, § 19.6, 10]; J. Zonaras, *MilitärsundHöflinge im Ringen um das Kaisertum. Byzantinische Geschichte von 969 bis 1118. Nach der Chronik des Johannes Zonaras*. Übersetzt, eingeleitet und erklärt von E. Trapp, Graz-Wien-Köln, 1986, 17.15 (*MilitärsundHöflinge*); [sau ediția: J. Zonaras, *Libro de los emperadores (versión aragonesa del «Compendio de historia universal», patrocinada por Juan Fernández de Heredia)*. Edición crítica y estudio de A.Á. Rodríguez. Investigación de fuentes bizantinas de F.M. García. Prólogo de A.R. Cambrón, Zaragoza, 2006, p. 280-282 (*Libro de los emperadores*)]; Matthew of Edessa, *op. cit.*, I.10-63; [sau ediția: Matthieu d'Édesse, *op. cit.*, I.XLV-XLVIII].

⁸⁶J. Skylitzès, *Empereurs*, Michel le Paphlagonien, 4; [sau ediția: J. Skylitzes, *Synopsis*, 19.4]; Kékauménos, *Conseils et récits*, VII; [sau edițiile: Cekaumeno, *Consejos de un aristócrata*, XV.8.v; Kekaumenos, *Advice and Anecdotes*, VII: The story of Harald].

cu seamă ocuparea a 80 de cetăți sunt, evident, nu numai exagerate, ci chiar fanteziste. Această situație se datorează faptului că respectivele surse nu urmăresc altceva decât glorificarea lui Harald, ajuns rege al Norvegiei. Subiectivismul respectivelor informații reiese inclusiv din faptul recunoscut de surse că ele au parvenit din anturajul prințului norvegian, și chiar de la acesta însuși. Că aceste rezultatele obținute au fost înfinit mai modeste, este confirmat de faptul că lucrările autorilor bizantini sau orientali care abordează această epocă, nu acordă decât atenție minoră prezentării evenimentelor militare din timpul acestei campanii.

Următoarele operațiuni militare desfășurate de varegii din garda imperială, au avut loc, după cum reiese de *Morkinskinna* și din cronica lui Adam de Bremen, în Peninsula Balcanică⁸⁷. Ele s-au desfășurat în contextul producerii unei invazii în imperiu a pecenegilor nord-dunăreni și au avut drept scop anihilarea respectivelor atacuri barbare.

Informațiile cuprinse de autorii bizantini, Ioannes Skylitzes și Ioannes Zonaras în lucrările lor conduc la constatarea că incursiunile pecenege care au afectat Imperiul Bizantin în timpul domniei lui Mihail IV și după sosirea lui Harald la Constantinopol s-au produs în toamna anului 1034, în iarna lui 1035 și, mai ales, în primăvara lui 1036, când o succesiune de trei asemenea atacuri a provocat mari distrugerii și consistente pierderi trupelor imperiale care staționau în provinciile riverane Dunării de Jos⁸⁸.

Sumarele informații transmise de *Morkinskinna* fac ca identificarea incursiunii sau incursiunilor pecenege împotriva căreia/cărora au operat varegii să rămână o problemă dificil de rezolvat. Reținem dintre opiniile exprimate de istorici pe cea formulată de Krijnie Ciggaar, care conchide că „după 1036 pecenegii au stat liniștiți o vreme, până în 1048-1049”, lăsând, astfel, indirect, să se înțeleagă că împotriva atacurilor din acest an ale barbarilor, au acționat varegii⁸⁹.

Din punctul nostru de vedere, asocierea informațiilor transmise de *Morkinskinna* cu cele din lucrările autorilor bizantini, exclude posibilitatea ca varegii, comandați de Harald Sigurdarson, să fi participat la anihilarea atacurilor pecenegilor din toamna anului 1034, când se afla, cel mai

⁸⁷Adam of Bremen, *History of theArchbishops of Hamburg-Bremen*. Translatedwith an Introductionand Notes by Fr. J. Tschan. With a New IntroductionandSelectedBibliographyby T. Reuter, New York, 2002, 3.xiii(12); [sau ediția:Adam of Bremen, *History of theArchbishops of Hamburg-Bremen*. Translatedwith an Introductionand Notes by Fr. J. Tschan, London, Toronto, Bombay and Karachi, 1959, 3.xiii(12)].

⁸⁸J. Skylitzès, *Empereurs*, Michel le Paphlagonien, 9; [sau ediția: J. Skylitzes, *Synopsis*, 19.9]; J. Zonaras, *MilitärsundHöflinge*, 17.14; [sau ediția: J. Zonaras, *Libro de losemperadores*, p. 278].

⁸⁹K. Ciggaar, *op. cit.*, p. 398.

probabil, erau angajați în campania navală din Marea Egee. În altă ordine de idei, faptul că incursiunile pecenege s-au repetat în iarna anului 1035 și de trei ori în primăvara anului 1036, după care încetează timp de peste un deceniu, conduc la concluzia că, cel mai probabil, abia în timpul celei de a treia invazii din 1036 barbarii au putut suferi pierderi atât de consistente în confruntările cu forțele imperiale, în rândul cărora se aflau și varegii, încât să își oprească atacurile pentru o asemenea perioadă de timp, și să accepte un tratat de pace cu imperiul, la care fac referire unele din izvoarele bizantine⁹⁰.

Următoarea campanie militară la care au participat, cu certitudine, varegii sub comanda lui Harold, s-a desfășurat împotriva arabilor din Sicilia. Din nou comanda supremă a forțelor bizantine a fost încredințată generalului Georgios Maniakes.

Intervenția militară bizantină în Sicilia a fost efectul luptelor intestinale dintre conducătorii arabi ai insulei. În 1035, Ahmad al Akhal (*ApolphatMouchoumet*, la IoannesSkylitzes) emirul kelbit al Siciliei, aliatul imperiului, care-i acordase titlul de *magistros*, se vedea confruntat cu o puternică rebeliune a locuitorilor insulei, condusă de fratele său, Abu Hafs (*Apochaps*, la Skylitzes), situație în care a solicitat sprijinul militar al Constantinopolului. La rândul lui, Abu Hafs a cerut ajutor lui al-MuizzibnBâdis, califul zirid al Kaiwanului și stăpânitorul Ifrikiyei, care l-a trimis în Sicilia pe fiul său, emirul Abd-Allah (Abdallah)⁹¹.

În 1037, un corp de oaste bizantin, comandat de Leon Ops, katepano al Italiei, desemnat de IoannesSkylitzes drept „*conducător al Longobardiei* (*αρχονταΛογγιβαρδίας*)” debarcă în Sicilia, și învinge forțele arabo-africane. După ce, în aparență, intermediază o pace între frați, demnitarul imperial revine în Italia, lăsând Sicilia la discreția lui Abd-Allah, rămas conducătorul acesteia, după asasinarea lui Ahmad al Akhal și părăsirea scenei politice, în condiții necunoscute de către Abu Hafs, care dispare din surse⁹².

În acest context se produce campania condusă de Georgios Maniakes. În anul 1038, o forță combinată, pusă sub comanda generalului Georgios Maniakes, *patrikios*, și a lui Stephanos, *patrikios*, comandantul flotei (*ἄρχωντοῦστόλου*), cumnatul împăratului, era trimisă în Sicilia.

⁹⁰J. Skylitzès, *Empereurs*, Constantin Monomaque, 17; [sau ediția: J. Skylitzes, *Synopsis*, 21.17].

⁹¹*Ibidem*, Michel le Paphlagonien, 9, 11; [sau ediția: J. Skylitzes, *Synopsis*, 19.9, 11]; Cf. M. Amari, *Storiadei Musulmani din Sicilia*, vol. II, Firenze, 1858, p. 377; Cf. F. Chalandon, *Histoire de la domination normande en Italie et en Sicile*, t. I, Paris, 1907, p. 89.

⁹²*Ibidem*, Michel le Paphlagonien, 9, 11; [sau ediția: J. Skylitzes, *Synopsis*, § 19.9, 11]; Cf. *Ibidem*; Cf. *Ibidem*, p. 90; Cf. J. Shepard, *Byzantium's last Sicilian expedition: Skylitzes' testimony*, în „*Rivista di Studi Bizantini e Neoellenici*”, n.s. 14-16 (XXIV-XXVI), 1977-1979, pp. 146-149.

Comanda supremă era încredințată lui Georgios Maniakes, investit *strategos autokrator* (στρατηγὸς αὐτοκράτωρ)⁹³.

În componența forțelor imperiale, alături de soldații bizantini fuseseră recrutați și mercenari, varegi, ruși sau normanzi. Într-un discurs panegiric, adresat împăratului Constantinos IX Monomachos, Mihail Psellos subliniază în mod explicit prezența trupelor ruse în armata lui Georgios Maniakes, care a operat Sicilia. Potrivit autorului, sub comanda generalului bizantin era „*o mare pare a trupelor ruse*”, din Constantinopol⁹⁴. Fără îndoială, în aceste trupe ruse, trebuie identificat, de fapt, contingentul ruso-vareg din garda imperială.

Izvoarele nordice care prezintă evenimentele militare din timpul desfășurării acestei campanii, anume *Morkinskinna*, *Fagrskinna* și *Saga regelui Harald*, își concentrează atenția exclusiv pe acțiunile varegilor și ale lui Harald pe care, în același stil encomiastic, îl prezintă drept artizanul incontestabil al victoriilor bizantine. Unele dintre ele îi atribuie, de asemenea, inițierea unor stratageme militare a căror punere în aplicare au asigurat succesul forțelor imperiului⁹⁵.

Spre deosebire de izvoarele nordice, care susțin participarea varegilor la campania din Sicilia, încă din debutul acesteia, Kekaumenos lasă să se înțeleagă că lucrurile au stat puțin altfel, și că nordicii au intrat în compunerea forțelor bizantine care operau pe insulă la ceva timp după declanșarea operațiunilor militare. Astfel, autorul bizantin consemnează explicit că împăratul „*l-a trimis, cu oștile sale, în Sicilia*”, pe Harald „*căci armata romeie era acolo, atacând insula*”⁹⁶.

Cunoaștem din *Strategikon*-ul lui Kekaumenos, că în 1040, la revenirea din Sicilia, Harald primea primul său titlu din ierarhia curții bizantine, acela de *manglabites*⁹⁷. Se știe că *manglabites* era membru al *manglabion*-ului, o unitate de gărzi de corp ale împăratului. Membri acestui detașament, *manglabitai*, îl precedau pe împărat la diferite ceremonii și

⁹³*Ibidem* Michel le Paphlagonien, 9; [sau ediția: J. Skylitzes, *op. cit.*, § 19.9]; Cf. W. Felix, *Byzanz und die Islamischewelt in fruheren 11. Jahrhundert. Geschichte des Politischen Beziehungen von 1001 bis 1055*, Wien, 1981, p. 207; Cf J. Shepard, *op. cit.*, p. 147; Cf. A. Poppe, *op. cit.*, p. 22.

⁹⁴M. Pselli, *Orationes panegyricae*. Edidit G.T. Dennis, Stutgardiae et Lipsiae, MCMXCIV, 2.719

⁹⁵*Morkinskinna*, § 11-12; *Fagrskinna*, § 51; S. Sturluson, *Haralds saga*, § 6-10; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 6-10; Idem, *Saga of Harald*, § 6-10; Idem, *Saga regelui Harald*, § 4-5].

⁹⁶Kékauménos, *Conseils et récits*, VII; [sau edițiile: Cecaumeno, *Consejos de un aristócrata*, XV.8.v; Kekaumenos, *Advice and Anecdotes*, VII: The story of Harald].

⁹⁷*Ibidem*; [sau edițiile: Cecaumeno, *Consejos de un aristócrata*, XV.8.v; Kekaumenos, *Advice and Anecdotes*, VII: The story of Harald].

deschideau anumite uși ale palatului în fiecare dimineață⁹⁸. Titlul de *manglabites* era unul modest în ierarhia curții imperiale. Pe o listă a demnităților imperiale de la sfârșitul secolului al X-lea, din așa-numitul *TaktikonScorialensis*, redactat prin 971-975, sau 979, titlul de *manglabites* este înregistrat ultimul, respectiv al 191-lea⁹⁹. În virtutea acestor informații, suntem în măsură să afirmăm că abia odată cu includerea lui în corpul de *manglabitai*, Harald, ca membru al gărzii personale a împăratului, a ajuns în proximitatea acestuia.

În 1040, locuitorii Bulgariei, supuși unei fiscalități excesive, se revoltă împotriva stăpânirii bizantine, sub conducerea lui PetarDelianos, care se proclamă țar. Forțele răsculaților atacă Thessalonikul, care, însă nu a putut fi cucerit¹⁰⁰. În situația deosebit de gravă din punct de vedere politic și militar determinată de revolta bulgarilor, în ciuda faptului că boala de care suferea i se agravase și „împăratul își pierduse vlaga, iar trupul lui se găsea într-o stare deznădăjduită”, potrivit relatării lui Mihail Psellos, basileul a preluat personal comanda trupelor care urmau să opereze împotriva bulgarilor¹⁰¹. În operațiunile militare desfășurate împotriva bulgarilor au fost angajate și trupele gărzii imperiale, care-i includeau și pe varegii comandați de Harold¹⁰².

Participarea varegilor la campania de pacificare a bulgarilor își află doar o sumară prezentare în unele surse nordice și bizantine. Dintre izvoarele nordice, *Saga regelui Harald*, reține câteva versuri ale skald-ului TjodolfArnorsson, în care Harald este numit „incendiatorul bulgarilor”¹⁰³.

⁹⁸ Al. Kazhdan, *Manglabites*, în „The Oxford Dictionary of Byzantium”. Editor in Chief Al. Kazhdan. Executiv Editor Alice-Mary Talbot, vol. 2, New York-Oxford, 1991, p. 1284.

⁹⁹ *Leslistes*, pp. 255, 272/273.

¹⁰⁰ J. Skylitzès, *Empereurs*, Michel le Paphlagonien, 23, 15, 27; [sau ediția: Skylitzes *Synopsis*, 19.23, 15, 27]; J. Zonaras, *MilitärsundHöflinge*, 17.17; [sau ediția: J. Zonaras, *Libro de losemperadores*, p. 286-290]; M. Psellos, *Chronographie ou Histoire d'un siècle de Byzance (976-1077)*, t. I. Texte établi et traduit par É. Renauld, Paris, 1926, IV.XXXIX-XLIX (*Chronographie*); [sau edițiile: M. Psellus, *Fourteen Byzantine Rulers. The Chronographia*. Translated, With an Introduction by E.R.A. Sewter, Penguin Books, London, 1966, 4.39-49 (*Fourteen Byzantine Rulers*); M. Psello, *Imperatori di Bisanzio (Cronografia)*, vol. I (*Libri I-VI 75*). Introduzione di D. DelCorno. Testocritico a cura di S. Impellizzeri. Commento di U. Criscuolo. Traduzione di Silvia Ronchey, Fondazione Lorenzo Valla, Vincenza 1984, IV. 39-49 (*Imperatori di Bisanzio*); M. Psellos, *Cronografia. Un veac de istorie bizantină (976-1077)*. Traducere de R. Alexandrescu. Cuvânt înainte și note de N.-Ș. Tanașoca, Iași, 1998, IV.39-49 (*Cronografia*); Attaleiates 2012, 3.2].

¹⁰¹ M. Psellos, *Chronographie*, IV.XLI; [sau edițiile: M. Psellus, *Fourteen Byzantine Rulers*, 4.41; M. Psello, *Imperatori di Bisanzio*, IV. 41; M. Psellos, *Cronografia*, IV.41].

¹⁰² A. Poppe, *op. cit.*, p. 22.

¹⁰³ Diana Whaley, *Þjóðólfur Arnórsson, Sexstefja*, în Kari Ellen Gade, ed., *Poetry from the Kings' Sagas 2: From c. 1035 to c. 1300. Skaldic Poetry of*

Dintre izvoarele bizantine participarea lui Harald la campania împotriva bulgarilor este menționată doar în *Strategikon*-ul lui Kekaumenos. În termeni laudativi, Kekaumenos afirmă că prințul norvegian acesta „a mers și el în campanie cu împăratul, cu propriile sale trupe, și a demonstrat prin fapte împotriva dușmanului că este demn de noblețea și vitejia lui”¹⁰⁴.

În urma analizei unor artefacte varege, istoricul Peter Beatson este de părere că supranumele de „incendiatorul bulgarilor” sau „distrugătorul bulgarilor”, i-a fost atribuit lui Harald după campania împotriva bulgarilor, pentru aportul avut de varegii de sub comanda lui la înfrângerea acestora¹⁰⁵. Ca o recunoaștere a contribuției la înfrângerea revoltei bulgarilor, susține Kekaumenos, la revenirea din campanie, la Mosynopolis, împăratul, „răsplătindu-l pentru eforturile sale, i-a acordat titlul de *spatharokandidatos*” unul mult prea mic pentru meritele lui Harald, afirmă autorul bizantin¹⁰⁶.

Titlul de *spatharokandidatos*, primit de Harald, care se acorda și ofițerilor din garda imperială, confirmă această calitate avută de el. Într-un tratat de la sfârșitul secolului al IX-lea, așa-numitul *Kletorologion* al lui Philotheos, la poziția a cincea între cele 12 clase de *spatharokandidatoi*, sunt menționați *spatharokandidatoi* și *manglabitai* și *atriklinai*¹⁰⁷. Credem că acesta i-a fost acordat lui Harald, având în vedere faptul că anterior îl primise pe cel de *manglabites*. În opinia lui Kekaumenos, titlul de *spatharokandidatos* primit de Harald, era unul mult prea mic în raport cu meritele acestuia¹⁰⁸. De altfel, în *Taktikon* Scorialensis, *spatharokandidatos*

theScandinavianMiddleAges 2, Turnhout: Brepols, 2009, p. 108-147, pe <https://skaldic.org/m.php?p=text&i=1444> (accesat: 02.07.2024), f.p.; S. Sturluson, *Haralds saga*, § 1; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 1; Idem, *Saga of Harald*, § 1; Idem, *Saga regelui Harald*, § 1].

¹⁰⁴Kékauménos, *Conseils et récits*; [sau edițiile: Cecaumeno, *Consejos de un aristócrata*, XV.8.v; Kekaumenos, *AdviceandAnecdotes*, VII: The story of Harald]; Cf. A. Poppe, *op. cit.*, p. 22.

¹⁰⁵P. Beatson, *Relics of theVarangians*, în „VarangianVoice”, 55, 2000, p. 14-16.

¹⁰⁶Kékauménos, *Conseils et récits*; [sau edițiile: Cecaumeno, *Consejos de un aristócrata*, XV.8.v; Kekaumenos, *AdviceandAnecdotes*, VII: The story of Harald].

¹⁰⁷*Leslistes*, p. 148/149; J.B. Bury, *op. cit.*, p. 150.

¹⁰⁸Kékauménos, *Conseils et récits*; [sau edițiile: Cecaumeno, *Consejos de un aristócrata*, XV.8.v; Kekaumenos, *AdviceandAnecdotes*, VII: The story of Harald]; Cf. J. Marsden, *op. cit.*, p. 119; Cf. M. Lubik, *Remembering a Mercenary – Kekaumenos' Passage on King HaraldrSigurdarson*, în „BetweenEastand West. Studies on theHistory of Memory, CommemorationandReception of Medieval Culture”. Editedby P. Pranke, Göttingen, 2023, p.161.

ocupă locul al 10-lea, între demnitățile acordate „bărbaților bărboși”, între cel de *protspatharios* și *dishypatos*¹⁰⁹.

În sfârșit, o misiune a varegilor comandați de Harald, asupra prezentării căreia insistă sursele nordice, s-ar fi desfășurat la Locurile Sfinte din Palestina. Fără excepție, toate aceste izvoare o datează după încheierea campaniei din Sicilia, ceea ce ar însemna că desfășurarea ei ar fi avut loc prin 1040-1041. Semnalăm și în acest caz faptul că nici această misiune nu este înregistrată în niciunul din izvoarele bizantine.

Vechea cronică islandeză, *Morkinskinna* relatează că după finalizarea operațiunilor militare din spațiul sicilian, Harald „*plecat cu toată armata sa din Sicilia la Ierusalim, dorind să ispășească fărădelegile lui împotriva lui Dumnezeu*”¹¹⁰. Deplasarea varegilor până la locurile sfinte este prezentată ca un veritabil marș triumfal a lui Harald, de către acest izvor, care afirmă că „*oriunde intra el pe teritoriul Ierusalimului, aproape toate orașele și așezările fortificate s-au predat autorității sale*”¹¹¹. Celelalte două surse, *Fagrskinna* și *Saga regelui Harald* prezintă misiunea lui Harald în Palestina, în termeni asemănători¹¹².

În perioada în care a rămas în Țara Sfântă, susțin sursele nordice, Harald a făcut danii consistente diferitelor lăcașuri de cult creștine și, împreună cu luptătorii varegi de sub comanda lui au acționat pentru eliminarea pericolelor reprezentate pentru pelerini de diferitele grupuri de briganzi. Referitor la aceste aspecte, *Morkinskinna*, *Fagrskinna* și *Saga regelui Harald* susțin la unison că după ce a ajuns la Locurile Sfinte, șeful vareg a făcut baie în Iordan, după obiceiul pelerinilor, a făcut importante donații în bani lăcașurilor de cult din Ierusalim și din alte locuri, a asigurat securitatea drumurilor spre râul Iordan, inclusiv prin eliminarea fizică a tâlharilor, jefuitorilor și a tuturor celor care tulburau pacea zonei¹¹³.

Fundamentul acestor informații îl reprezintă o serie de versuri ale skald-ului Stuf Kattarson, cel orb, preluate de sursele nordice, care încearcă să inducă teza că Harald ar fi ocupat Țara Sfântă. Conform respectivelor versuri, „*războinicul pasionat de sabie a pornit din Grecia pentru a subjuga Palestina; țara a fost ușor de cucerit pentru purtătorul de războaie*.

¹⁰⁹ *Leslistes*, p. 292; Cf. J.B. Bury, *op. cit.*, p. 26-27; Cf. Al. Kazhdan, *Spatharokandidator*, în „The Oxford Dictionary of Byzantium”. Editor in Chief Al. Kazhdan. Executiv Editor Alice-Mary Talbot, vol. 3, New York-Oxford, 1991, p. 1936.

¹¹⁰ *Morkinskinna*, § 13.

¹¹¹ *Ibidem*.

¹¹² *Fagrskinna*, § 51; S. Sturluson, *Haralds saga*, § 11-12; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 11-12; Idem, *Saga of Harald*, § 11-12; Idem, *Saga regelui Harald*, § 6].

¹¹³ *Morkinskinna*, § 13; *Fagrskinna*, § 51; S. Sturluson, *Haralds saga*, § 12; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 12; Idem, *Saga of Harald*, § 12; Idem, *Saga regelui Harald*, § 6]; Cf. R. Scheel, *op. cit.*, p. 51.

Datorită forței sale superioare, pământul s-a supus nepârjolit războinicului”¹¹⁴. Alte versuri ale aceluiși skald, însușite de izvoarele nordice, fac referiri la acțiunile de forță ale lui Harald, care au condus la eliminarea pericolelor reprezentate de diversele grupuri de briganzi de-a lungul rutelor pelerinilor din Țara Sfântă. În acest sens, autorul lor notează că „dreptatea conducătorului din Egoir a prevalat cu mânie asupra ambelor maluri ale râului Iordan; vestea că a pus capăt trădătorilor. Și oameni au primit pedeapsa pentru crimele lor dovedite; regele i-a făcut să sufere amarnic”¹¹⁵.

În lumina realităților politico-teritoriale și militare suntem în măsură să susținem că organizarea unei campanii militare bizantine, care ar fi adus sub controlul imperiului Locurile Sfinte din Palestina în epoca respectivă este categoric exclusă, iar știrile referitoare la acest aspect din sursele nordice sunt exagerări evidente, fapt semnalat, de altfel, și de alți istorici¹¹⁶. Mai mult, considerăm că ele sunt lipsite de orice veridicitate, fiind o invenție a skald-ului.

Reținem opinia similară exprimată cu mai mult timp în urmă, la care aderăm fără rezerve, a istoricului danez SifgúsBlöndal, care afirma că „această povestire” referitoare la cucerirea Palestinei de către varegi, pentru Imperiul Bizantin, a skald-ului Stuf Kattarson, „conține numeroase povestiri greșite și exagerări”¹¹⁷. Din punctul lui de vedere, prezența varegilor în Palestina, a fost rezultatul punerii în aplicare a tratatelor dintre Califatul Fatimid din Egipt și Imperiul Bizantin, din 1027 și 1035, fapt care a permis vizitarea Locurilor Sfinte către credincioși bizantini¹¹⁸.

În opinia unor autori, întemeiați pe știrile transmise de cronicarul egiptean al-Maqrizi (secolele XIV-XV), în anul 1027 ar fi survenit un tratat între califul fatimid din Egipt, Al-Zahir, și împăratul Constantinos VIII. Potrivit clauzelor tratatului, califul se angaja să permită refacerea Bisericii Sfântului Mormânt de la Ierusalim și să permită revenirea la creștinism a tuturor locuitorilor de sub jurisdicția lui, care fuseseră forțați să treacă la islamism. Basileul, în schimb, se angaja să accepte refacerea marii moschei

¹¹⁴*Ibidem; Ibidem; Ibidem*; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 12; Idem, *Saga of Harald*, § 12; Idem, *Saga regelui Harald*, § 6].

¹¹⁵*Ibidem*, § 13; *Ibidem; Ibidem*; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 12; Idem, *Saga of Harald*, § 12; Idem, *Saga regelui Harald*, § 6].

¹¹⁶R. Scheel, *SkandinavienundByzanz. BedingungenundKonsequenzenmittelalterlicherKulturbeziehungen*, Teil 1, Göttingen-Bristol, 2015, pp. 51, 637.

¹¹⁷S. Blöndal, *The Varangians of Byzantium*, p. 64.

¹¹⁸*Ibidem*, pp. 64-65.

din Constantinopol și pomenirea numelui califului, în *khutba* din fiecare moschee, de către musulmanii din imperiu¹¹⁹.

Facem aici precizarea, că nu toate sursele datează încheierea păcii în timpul lui Constantin VIII. Unii autori, precum Ioannes Skylitzes sau Yahya ibn Sa'īd, ultimul prezentând în detaliu clauzele negociate ale tratatului, susțin că artizanii încheierii păcii bizantino-fatimide au fost califul al-Zahir și împăratul Romanos III Argyros (1028-1034)¹²⁰. Spre o direcție similară conduc și câteva informații sumare și destul de confuze din *Chronographia* lui Mihail Psellos sau *Analele* lui Mihail Glykas, care înregistrează desfășurarea unor tratative de pace eșuate purtate de Romanos III cu califul fatimid¹²¹. Totodată, informațiile transmise de ei, conduc spre concluzia că respectivul tratat a fost negociat și încheiat prin 1030-1031.

În opoziție cu opiniile exprimate de istoricii care susțin încheierea păcii bizantino-fatimide în timpul lui Constantin VIII, cercetătorul K.E.F. Thomson emite opinia că după accederea la califat al lui al-Zahir, în 1021, tutelat de mătușa sa, regenta Sitt al-Mulk, împăratul Basileios II a reluat relațiile diplomatice cu Califatul Fatimid. Acestea fuseseră întrerupte în 1016, în urma declanșării unor violente persecuții anticreștine și a distrugerii Bisericii Sfântului Mormânt din Ierusalim de către califul al-Hakim¹²². Politica de normalizare a relațiilor Imperiului Bizantin cu Califatul Fatimid a fost continuată de împăratul Mihail IV și regenta Sitt al-Mulk, care au inițiat tratative pentru încheierea unei păci între cele două puteri. În 1036, între cele două părți a survenit un tratat de pace, încheiat doar pe 10 ani, care reflecta, fie „lipsa de dorință a ambelor părți de a ceda teren”, fie din cauza unor „posibile obstacole religioase, din cauza Ierusalimului”¹²³.

Lucrurile aveau să se schimbe odată cu venirea la putere a califului al-Mustansir, o persoană tolerantă, care s-a opus oricărei persecuții

¹¹⁹F. Wüstenfeld, *Geschichte der Fatimiden-Caliphen. Nach Arabischen Quellen*, Göttingen, 1881, p. 224; Schlumberger 1905, p. 23; De Lacy O'Leary, *A Short History of the Fatimid Khalifate*, London-New York, 1923, p. 191; S. Blöndal, *The Varangians of Byzantium*, p. 65.

¹²⁰J. Skylitzès, *Empereurs*, Romain Argyros, 14; [sau ediția: J. Skylitzes, *Synopsis*, 18.14]; Yahya ibn Sa'īd, *Histoire de Yahya ibn Sa'īd d'Antioche*. Édition critique du texte arabe préparée par I. Kratchkovsky et traduction française annotée par Françoise Micheau et G. Troupeau, în „Patrologia Orientalis”, t. 47, fasc. 4, nr. 212, Brepols/Turnhout, 1997, pp. 531-535.

¹²¹M. Psellos, *Chronographie*, III.VIII; [sau edițiile: M. Psellus, *Fourteen Byzantine Rulers*, 3.8; M. Psello, *Imperatori di Bisanzio*, III.8; M. Psellos, *Cronografia*, III.8]; M. Glycas, *Annales*, recognovit Imm. Bekkerus, Bonnae, MDCCCXXXVI, p. 583.

¹²²K.E.F. Thomson, *Relations between the Fatimid and Byzantine empires during the Reign of the Caliph al Mustansir bi'allh, 1036-1094/427-487*, în „Byzantine and Modern Greek Studies”, 32, 2008, 1, p. 53.

¹²³*Ibidem*, pp. 53-54.

religioase, care i-a succedat tatălui său în 1036. În același an, susțin istoricii pe care i-am amintit, el ar fi încheiat un tratat de pace pe 30 de ani, cu împăratul Mihail IV. După unele surse, preluate de aceștia, încheierea tratatului ar fi condus la eliberarea a 50.000 de prizonieri creștini, sau a 5.000 după altele. La rândul lui, Mihail IV a trimis mari sume de bani și meșteri pentru a demara lucrările de refacere a lăcașurilor de la Locurile Sfinte din Palestina¹²⁴.

Din nou, K.E.F. Thomson, bazat pe informațiile transmise de al-Maqrizi, emite o opinie diferită. Conform părerii acestuia, în cele din urmă, la capătul tratativelor purtate, în 1038, între cele două părți a fost încheiat un tratat de pace pe 30 de ani, care reprezenta „o recunoaștere reciprocă a faptului că pacea între ei era o necesitate”¹²⁵.

Admitem ca întemeiată opinia exprimată de SifgúsBlöndal, care consideră că, în contextul determinat, încă de tratatul din 1036, Mihail IV, a asigurat, pe lângă resursele financiare și materiale și a mării de lucru necesare la Locurile Sfinte și „o gardă de soldați pentru protejarea pelerinilor care ar fi putut fi atrași de acel loc în timpul reînnoirii păcii”, misiune încredințată unei unități de varegi, comandați de Harald, trimiși în zonă „ca serviciu de escortă”¹²⁶. Din faptul că această misiune a fost încredințată varegilor se poate presupune că aceștia au avut de protejat „un grup de pelerini format din persoane de rang înalt”, poate chiar unii „membri ai familiei imperiale”, care profitau de ocazia oferită de tratatul de pace pentru a-și face „devoțiunea la Locurile Sfinte”¹²⁷.

În ceea ce privește informațiile referitoare cucerirea unor orașe și cetăți în timpul deplasării spre Palestina, precum și aici, considerăm că și acestea complet exagerat și lipsite de orice fundament. Orice ocupare a acestora prin forța armelor, așa cum susțin izvoarele nordice, este categoric exclusă. Suntem, și în acest caz, total de acord cu explicația formulată de SifgúsBlöndal, aceea că, în temeiul prevederilor tratatului de pace, „cu acordul expres al califului”, s-a procedat într-un mod cât se poate de firesc, respectiv ca „toate orașele de pe traseu să-și deschidă porțile pentru călători”¹²⁸.

În sfârșit, istoricul danez consideră că „nici nu trebuie să ne îndoim” că știrile cuprinse în versurile skald-ului Stuf Kattarson cu privire la

¹²⁴F. Wüstenfeld, *op. cit.*, p. 228; Schlumberger 1905, p. 23; S. Blöndal, *The Varangians of Byzantium*, p. 65.

¹²⁵K.E.F. Thomson, *op. cit.*, p. 54.

¹²⁶S. Blöndal, *The Varangians of Byzantium*, p. 65.

¹²⁷*Ibidem*.

¹²⁸*Ibidem*.

„pedepsirea nelegiuitorilor” nu ar fi adevărate¹²⁹. Ele s-au datorat faptului, consideră autorul, opinie căreia ne raliem, considerând-o cât se poate de plauzibilă, prin logica ei, că pe parcursul deplasării detașamentul de oaste vareg, comandat de Harald, a fost silit „să lupte cu diverse forme de brigandaj”, precum cel practicat de beduinii, care „au înfestat un astfel de traseu, bogat în potențiale prăzi”, aducând, prin eliminarea acestora, un semnificativ serviciu, atât califului fatimid, cât și basileului bizantin¹³⁰.

Absența oricăror știri de natură cronologică în sursele nordice face ca datarea misiunii varegilor comandați de Harald, în Țara Sfântă să fie dificil de stabilit. Fără îndoială, ea nu a putut avea loc decât după încheierea tratatului bizantino-fatimid pe 10 ani, din 1036. Prin raportarea acestei constatări la aceea că între 1038 și 1040, același corp de oaste vareg din gardă a participat la campania din Sicilia, considerăm că perioadele cele mai probabile al misiunii detașamentului vareg, condus de prințul norvegian, la Locurile Sfinte din Palestina, nu a putut fi decât, fie între 1036, după încheierea tratatului, și 1038, înaintea debutului campaniei din Sicilia, fie între 1040, după încheierea campaniei din Sicilia, și 1041, înaintea campaniei împotriva bulgarilor, perioadă care se înscrie în cadrul celei invocate de surse.

Plecarea din serviciul Bizanțului (1043). Harald a rămas în serviciul Bizanțului până la începutul domniei împăratului Constantinos IX Monomachos (1042-1055), respectiv până în 1043. Cunoaștem acest lucru din informațiile transmise de toate sursele nordice, care sunt de acord asupra faptului că în momentul în care prințul norvegian s-a decis părăsească Constantinopolul, domneau aici „împărăteasa Zoe și împăratul Monomachus”, numit „Munac” sau „Monakus” în respectivele izvoare¹³¹.

Plecarea lui Harald Hardada din serviciul Bizanțului, la începutul domniei lui Constantinos IX Monomachos, este confirmată și de Kekaumenos. În lucrarea lui, *Strategikon*, autorul bizantin, notează succint că „în timpul domniei lui Monomachos, [Harald] a vrut și a cerut să plece în țara lui”¹³².

Motivul care l-a determinat pe Harald să ia această decizie este clar prezentat doar în *Saga regelui Harald*. Potrivit consemnării din această sursă, după încheierea misiunii în Țara Sfântă și revenirea la

¹²⁹*Ibidem*.

¹³⁰*Ibidem*.

¹³¹*Morkinskinna*, § 13; *Fagrskinna*, § 51; S. Sturluson, *Haralds saga*, § 13; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 13; Idem, *Saga of Harald*, § 13; Idem, *Saga regelui Harald*, § 7].

¹³²Kékauménos, *Conseils et récits*, VII; [sau edițiile: Cecaumeno, *Consejos de un aristócrata*, XV.8.v; Kekaumenos, *Advice and Anecdotes*, VII: The story of Harald].

Constantinopol, prințul norvegian „a simțit dorința să se reîntoarcă în Țările Nordului la propriile și vechile lui stăpâniri”, mai ales că îi parvenise vestea că nepotul lui Magnus Olafsson „devenise rege al Norvegiei și, de asemenea, al Danemarcei”¹³³. Toate cele trei surse principale, *Morkinskinna*, *Fagrskinna* și *Saga regelui Harald* sunt de acord asupra faptului că plecarea din serviciul Bizanțului s-a dovedit, însă, a fi una deosebit de dificilă.

Dintre cele trei surse nordice, singură, *Morkinskinna*, înregistrează faptul că împotriva lui Harald, o serie de înalți demnitari din ierarhia imperiului au țesut o veritabilă plasă de intrigi pentru a-l aduce în dizgrația basileului și a-i determina căderea. Referitor la aceste intrigi, sursa relatează că după revenirea comandantului vareg la Constantinopol „mulți au devenit invidioși pe el”, între aceștia numărându-se, în primul rând, „Gyrgir și împărăteasa la început, apoi alții”, se pare că din cauza relației pe care acesta o avea cu prințesa Maria, o nepoată a împărătesei¹³⁴. Primul care a acționat, susține această sursă, ar fi fost generalului Georgios Maniakes, care l-a acuzat pe Harald, „că nu era un gardian credincios”, care pentru a-și demonstra acuzațiile, cu acordul basileului, a trimis „oameni înarmați ca să testeze modul în care își îndeplinește îndatoririle”, pe care însă acesta „i-a ucis pe toți”¹³⁵.

Din acest punct, informațiile transmise de sursele nordice au un conținut aproape identic. Acum a intrat în scenă împărăteasa Zoe, carei-a adus două acuzații grave lui Harald. Prima acuzație consta în faptul că acesta „a păstrat aurul care aparținea împăratului bizantin” obținut după campania din Sicilia, că „nu făcuse plata conform legii, ci mai degrabă a luat o parte mai mare decât acordase împăratul” și că în timpul în care a comandat forțele bizantine, „galerele din comanda lui nu aveau să contribuie aproape deloc cu aur”, consemnează *Morkinskinna*¹³⁶. Într-o formă mai succintă sau mai detaliată asemenea informații se regăsesc și în *Fagrskinna* și *Saga regelui Harald*¹³⁷.

A doua acuzație adusă de împărăteasă împotriva lui Harald a fost legătura lui cu prințesa Maria, o rudă a acesteia, cu care prințul norvegian ceruse aprobarea să se căsătorească, dar cererea îi fusese refuzată.

¹³³S. Sturluson, *Haralds saga*, § 13; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 13; Idem, *Saga of Harald*, § 13; Idem, *Saga regelui Harald*, § 7].

¹³⁴*Morkinskinna*, § 13.

¹³⁵*Ibidem*.

¹³⁶*Ibidem*.

¹³⁷*Fagrskinna*, § 51; S. Sturluson, *Haralds saga*, § 13; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 13; Idem, *Saga of Harald*, § 13; Idem, *Saga regelui Harald*, § 7].

Motivul real al atitudinii basilisei, susțin sursele nordice, ar fi fost acela că Zoe însăși „îl dorea”, deoarece ar fi vrut „să se căsătorească cu el”¹³⁸.

Asaltat din toate părțile cu acuzații la adresa lui Harald, împăratul a cedat și a dispus arestarea și încarcerarea acestuia. Odată cu el au fost arestați și închiși locotenenții și principalii lui colaboratori, UlfOspaksson și HalldorSnorrason¹³⁹. În temeiul acestor informații, unii autori au văzut chiar o legătură directă între aceste evenimente și atacul rușilor kieveni asupra Constantinopolului, din 1043, pe care prințul norvegian l-ar fi instigat¹⁴⁰.

Istoricii care au studiat această problemă au identificat alte cauze ale atitudinii autorităților bizantine față de Harald. Spre exemplu, istoricul rus Gennagij G. Litavrin consideră că „este evident că există o atitudine neprietenosă a lui Constantin IX față de Harald, prietenul lui Iaroslav”¹⁴¹. La rândul lui, cercetătorul polonez Andrzej Poppe, care identifica chiar existența unei relații de colaborare între Georgios Maniakes și Iaroslav de Kiev, realizată prin intermediul lui Harald, considera că „măsurile luate de împăratul Constantin Monomachos împotriva lui Harald nu apar în întregime de înțeles decât dacă le aducem împreună, cronologic, cu pretențiile lui Maniakes la tron”, caz în care acesta „putea totuși bănuî că prințul norvegian, plecând din capitală, se ducea să se alăture armatei lui Maniakēs în loc să se întoarcă în patria sa”¹⁴². Teza formulată de Andrzej Poppe, a fost acceptată și de Don Hollway, care admite și el ca posibilă o legătură între Georgios Maniakes, Harald și Iaroslav de Kiev¹⁴³.

Problemele avute de Harald în acest moment al carierei sale sunt semnalate succint și de Kekaumenos. Fără a oferi vreun detaliu, acesta consemnează doar faptul că „a cerut să se întoarcă în țara lui, dar nu a obținut permisiunea”, astfel că „plecarea din imperiu i-a fost foarte dificilă”¹⁴⁴.

Detenția lui Harald a fost extrem de scurtă. Chiar în noaptea următoare încarcerării, susțin sursele nordice, cu concursul unor complici bizantini, acesta, împreună cu colaboratorii lui, a reușit o spectaculoasă

¹³⁸ *Morkinskinna*, § 13; *Fagrskinna*, § 51; *Ibidem*; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 13; Idem, *Saga of Harald*, § 13; Idem, *Saga regelui Harald*, § 7].

¹³⁹ *Ibidem*; *Ibidem*; *Ibidem*, § 13-14; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 13-14; Idem, *Saga of Harald*, § 13-14; Idem, *Saga regelui Harald*, § 7].

¹⁴⁰ Al. M. Filipčuk, *Harald Sigurdsson i rusko-vizantijskajavojna 1043 g.*, în „Slovēne”, 1, 2024, pp. 194-201.

¹⁴¹ G.G. Litavrin, *Psell o pričinachposlednegopochodarusskich na naKonstantinopol b 1043 g.*, în „VizantijskijVremennik”, XXVII, 1967, p. 83.

¹⁴² A. Poppe, *op. cit.*, p. 28.

¹⁴³ D. Hollway, *op. cit.*, p. 201.

¹⁴⁴ Kékauménos, *Conseils et récits*, VII; [sau edițiile: Cecaumeno, *Consejos de un aristócrata*, XV.8.v; Kekaumenos, *AdviceandAnecdotes*, VII: The story of Harald].

evadare din închisoare. Sursele nordice atribuie evadarea unui alt miracol al Sfântului Olaf, care ar fi vindecat de o boală gravă o doamnă din înalta aristocrație bizantină, care drept mulțumire, împreună cu doi servitori ai săi, l-ar fi ajutat pe Harald și pe ofițerii lui să evadeze din închisoare¹⁴⁵.

Scăpați din închisoare, Harald și ofițerii lui, cărora li s-au alăturat un grup însemnat dintre varegii din gardă, i-au anihilat pe cei care li s-au opus. Câteva versuri ale skalzi-lor Thorarin Skeggjason și Tjodolf Arnorrson, preluate de sursele nordice la care am făcut recurs, afirmă că varegii au pătruns în dormitorul basileului pe care l-au capturat, apoi Harald „a ordonat ca ambii ochi ai împăratului să fie scoși”¹⁴⁶.

În acest punct al demersului nostru, ne vedem obligați să constatăm faptul că informațiile transmise de izvoarele nordice cu privire la orbirea împăratului Constantinos IX Monomachos, de către Harald sunt complet false. În timpul funcționării acestuia la comanda varegilor din gardă, un singur împărat a fost supus acestui supliciu, anume Mihail V Kalaphatos (1041-1042), detronat și orbit în primăvara anului 1042 de o violentă revoltă populară, dar într-un context politic și un cu totul alt cadru, decât cele în versurile skalzi-lor amintiți¹⁴⁷.

Cu privire la aceste evenimente desfășurate la Constantinopol, cu o singură excepție, reprezentată de *Chronographia* lui Mihail Psellos, sursele bizantine nu înregistrează vreun rol activ jucat de varegii din gardă, în cadrul revoltei populare care l-a răsturnat pe Mihail V. Singur, Mihail Psellos, la momentul respectiv un mic funcționar al palatului și martor ocular ale evenimentelor, înregistrează o evoluție a atitudinii a mercenarilor ruso-varegi din gardă de la fidelitate față de împărat, în momentele de debut ale revoltei, la pactizarea cu răsculații, pe fondul intensificării mișcării, când au înțeles, probabil, că apărarea lui Mihail V este o cauză pierdută. În relatarea momentelor de debut ale revoltei, Mihail Psellos îi menționează pe mercenarii ruso-varegi în tabăra imperială, susținând că aceștia, anume, „străinii și aliații, pe care împărații obișnuiesc să-i țină aproape de ei, i-am numit pe sciții din Taurus (ruso-varegii din gardă, n.n.), s-au oricare alții, nu fură în stare să stăpânească furia lor”, respectiv a locuitorilor

¹⁴⁵ *Morkinskinna*, § 13; *Fagrskinna*, § 51; S. Sturluson, *Haralds saga*, § 14; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 14; Idem, *Saga of Harald*, § 14; Idem, *Saga regelui Harald*, § 7]; *Antiquités russes d'après les monuments historiques des Islandais et des anciens Scandinaves*, t. I, Copenhague, 1850, p. 374; t. II, Copenhague, 1852, pp. 54-55.

¹⁴⁶ *Ibidem*; *Ibidem*; *Ibidem*; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 14; Idem, *Saga of Harald*, § 14; Idem, *Saga regelui Harald*, § 7]; Cf. R. Scheel, *op. cit.*, p. 156, 303, 317, 637.

¹⁴⁷ Cf. R. Scheel, *op. cit.*, p. 51,

capitalei¹⁴⁸. Pe parcursul intensificării revoltei, Mihail Psellos înregistrează schimbarea de atitudine a acestor militari, și consemnează faptul că „*chiar și printre mercenarii întreținuți la palat, unii erau nesiguri în privința deciziei de luat și doar pe jumătate se supuneau ordinelor, alții erau vădit ostili și, pierzând orice simț al disciplinei, s-au dezlănțuit cu mulțimea*”¹⁴⁹.

În temeiul acestor informații, Andrzej Poppeadmitea că participarea lui Harald la detronarea lui Mihail IV este „*foarte probabilă*”¹⁵⁰. În sprijinul teoriei sale, el invocă drept argumente faptul „*că orbirea împăratului grec de către prințul norvegian este menționată de skalzii contemporani ThorarinSkeggjason și TjodolfArnorrson*” și că „*revoluția de palat*”, care l-a răsturnat pe împărat „*a avut loc cu participarea trupelor varego-ruse din garda imperială*”¹⁵¹.

Revenind la fuga lui Harald din Constantinopol, sursele nordice susțin că acesta și însoțitorii lui au pătruns în portul în care erau ancorate vasele vikinge, cunoscutele *drakkare*, au furat două și au părăsit Constantinopolul. Totodată, Harald a răpit-o pe prințesa Maria, pe care a silit-o să meargă cu el¹⁵². La ieșirea din Cornul de Aur, numit *Saevidarsund*, în sursele nordice, vasele vikinge s-au lovit de lanțul care închidea golful. Ingeniozitatea lui Harald a fost cea care a salvat, cel puțin în parte, situația. În momentul în care prova vasului său a atins lanțul, acesta a ordonat oamenilor de pe nava să se deplaseze cu bagaje cu tot la pupa acesteia, fapt care a permis ca jumătatea din față a vasului să se ridice și să salte peste lanț, moment în care oamenii s-au deplasat la prova, ceea ce a condus la ridicarea pupei și la trecerea întregului vas peste lanț. Al doilea drakkar nu a fost atât de norocos și, ajuns deasupra lanțului, s-a rupt în două. O parte a

¹⁴⁸M. Psellos, *Chronographie*, V.XXV; [sau edițiile: M. Psellus, *FourteenByzantineRulers*, 5.25; M. Psello, *Imperatori di Bisanzio*, V.25; M. Psellos, *Cronografia*, V.25].

¹⁴⁹*Ibidem*, V.XXX; [sau edițiile: M. Psellus, *FourteenByzantineRulers*, 5.30; M. Psello, M., *Imperatori di Bisanzio*, V.30; M. Psellos, *Cronografia*, V.30]; Cf. R. Scheel, *op. cit.*, p. 115.

¹⁵⁰A. Poppe, *op. cit.*, p. 25.

¹⁵¹*Ibidem*; Cf. S. Blöndal, *The LastExploits of Harald Sigurdsson in Greek Service. A ChapterfromtheHistory of theVarangians*, în „Classica et Mediaevalia”, 2, 1939, p. 21; J. de Vries, *NormannischesLehngut in den isländischenKönigssagas*, în „ArkivförNordisk Filologi”, 47, 1931, p. 60, 64-65; Idem, *AltnordischeLiteraturgeschichte*, Band I: *FrühhistorischeLiteraturformen – Die HeidnischePeriode – Die Zeit derBekehrungBis Zum Jahre 1100*, Berlin und Leipzig, 1941, p. 268-270; Cf. R. Scheel, *op. cit.*, pp. 51, 110, 115.

¹⁵²*Morkinskinna*, § 13; *Fagrskinna*, § 51; S. Sturluson, *Haralds saga*, § 15; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 15; Idem, *Saga of Harald*, § 15; Idem, *Saga regelui Harald*, § 7].

echipajului a pierit în valuri, în timp ce supraviețuitorii au fost salvați de vasul lui Harald¹⁵³.

După ieșirea din Cornul de Aur, Harald a eliberat-o prințesa Maria și a lăsat-o la țarm. Totodată, el, „*i-a asigurat o escortă bună care s-o aducă înapoi la Constantinopol*”, explicându-i, de asemenea, că a recurs la actul înscenării răpirii ei pentru a-i arăta împărătesei „*cât de mare era puterea ei peste el și cine îl învinsese pe celălalt*”, dar și pentru a-i demonstra că dacă ar fi voit, nimic nu l-ar fi putut împiedica „*să ia fecioara cu el oricând ar fi dorit*”¹⁵⁴.

Peripețiile lui Harald la părăsirea Constantinopolului sunt foarte succint sintetizate de Kekaumenos în lucrarea lui. Acesta arată că în pofida pedicilor puse de autoritățile imperiale, Harald „*a izbutit să plece pe furiș*” din Constantinopol¹⁵⁵.

Vasul lui Harald a navigat apoi spre nord, prin Bosphor, a ieșit în Marea Neagră, pe care a traversat-o. De aici, prințul norvegian și oamenii lui s-au îndreptat spre Kiev. Revenit în Norvegia, Harald avea să ocupe tronul acesteia, ca Harald III Sigurdarson. Din punctul de vedere al unor autori, cu Harald, supranumit Hardrada, considerat drept „*ultimul viking*” sau unul de „*școală veche*”, se încheie așa-numita epocă vikingă¹⁵⁶.

Considerații finale. Frate vitreg al regelui Olaf II Haraldsson, cel Sfânt (1015-1028), Harald Sigurdarson sau Sigurdsson, în vârstă de doar 15 ani, participă la tentativa eșuată a fratelui său de a-și recăpăta tronul, încheiată cu înfrângerea și moartea lui în bătălia de la Stiklestad din 29 iulie 1030. Grav rănit, Harald rămâne ascuns până la vindecare, apoi se refugiază în Suedia unde se întâlnește cu unii dintre foștii susținători ai fratelui său (toamna 1030).

În 1031, împreună cu susținătorii lui pleacă la Novgorod, intrând în serviciul marelui cneaz de Kiev, Iaroslav I, sub a cărui autoritate se afla

¹⁵³ *Ibidem; Ibidem; Ibidem*; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 15; Idem, *Saga of Harald*, § 15; Idem, *Saga regelui Harald*, § 7].

¹⁵⁴ *Ibidem; Ibidem; Ibidem*; [sau edițiile: S. Sturluson, *King Harald's Saga*, § 15; Idem, *Saga of Harald*, § 15; Idem, *Saga regelui Harald*, § 7].

¹⁵⁵ Kékauménos, *Conseils et récits*, VII; [sau edițiile: Cecaumeno, *Consejos de un aristócrata*, XV.8.v; Kekaumenos, *Advice and Anecdotes*, VII: The story of Harald].

¹⁵⁶ D. Hollway, *op. cit.*, p. 341-347; N. Fields, *God's Viking: Harald Hardrada. The Life and Times of the Last Great Viking*, Bransley, 2019, p. 239; C.A. McKenna, *King Harald Sigurdsson of Norway in History and Legend*, Lewiston, 2011, p. 197; G. Turville-Petre, *Harald yjr Hard-Ruler and his Poets*, în „The Dorothea Coke Memorial Lecture in Northern Studies delivered at University College London, 1 December”, London, 1966, p. 3-20; G. Jones, *a History of the Vikings*, Second Edition, Oxford, 1984 (Reissued 2001), p. 387.

republica Novgorodului. Rămâne, în Novgorod, în serviciul marelui cneaz Iaroslav, până în 1034.

Atras de mirajul Bizanțului, în vara anului 1034, împreună cu 500 de însoțitori, pleacă la Constantinopol, intrând ca mercenari în serviciul basileului Mihail IV Paphlagonionos. Harald devine comandat al varegilor care l-au însoțit în Imperiul Bizantin, încadrați în garda imperială.

În toamna anului 1034, varegii comandați de Harald participă, în cadrul forțelor imperiale comandate de generalul Georgios Maniakes, la campania navală din Marea Egee, îndreptată împotriva piraților arabi din Sicilia și Africa de Nord, care devastau insulele egeene și coasta Asiei Mici. Deși tânăr, în vârstă de 19 sau 20 de ani, Harald se impune prin calitățile sale militare și organizatorice, fapt care-i aduce recunoașterea și statutul de conducător al varegilor din gardă, poziție oficializată, cel mai probabil, după încheierea campaniei.

Sub comanda lui Harald, varegii participă la o serie de campanii militare în care prințul norvegian continuă să se remarcă. Asemenea campanii au fost organizate în estul Anatoliei și Siria, în 1035-1036, inițial sub comanda lui Georgios Maniakes, ulterior sub cea a comandantului Gărzii Varege; pentru anihilarea invaziilor pecenege din Peninsula Balcanică din primăvara anului 1036; împotriva arabilor din Sicilia, în 1038-1040, sub comanda aceluiasi Georgios Maniakes; în 1041 sub comanda împăratului însuși, pentru înăbușirea revoltei bulgarilor, condusă de Petăr Delianos.

În 1040, la revenirea din campania din Sicilia, Harald a fost ridicat de împăratul Mihail IV la rangul de *manglabites*, fiind inclus în *manglabion*, unitatea de gardă personală a basileului. În anul 1041, la sfârșitul campaniei din Bulgaria, același împărat îi acorda rangul de *spatharokandidatos*, care era primit, inclusiv, de unii ofițeri ai gărzii imperiale.

Potrivit unor surse nordice, precum *Morkinskinna*, *Fagrskinna* și *Saga regelui Harald*, la revenirea din campania din Sicilia, un detașament format din varegi, comandat de Harald, ar fi asigurat paza și protecția unor persoane de rang înalt în timpul unui pelerinaj la Ierusalim și la Locurile Sfinte. O serie de istorici consideră că această acțiune, care rămâne destul de incertă, ar fi putut avea loc între anii 1036 și 1038. Nu poate fi exclusă nici posibilitatea ca prezumtiva deplasare în Palestina să fi avut loc între 1040 și 1041, așa cum susțin izvoarele nordice.

În 1043, în contextul intenției lui Harald de a părăsi Imperiul Bizantin, pentru a se reîntoarce în Norvegia, raporturile cu noul împărat, Constantin IX Monomachos, și soția acestuia, împărăteasa Zoe, se deteriorează. Acuzat de fapte grave este arestat și închis. Evadează din închisoare și, împreună cu un grup de însoțitori, fuge din Constantinopol și se refugiază la Kiev.

***HARALD SIGURDARSON (HARDRADA), FROM FUGITIVE
NORWEGIAN PRINCE TO COMMANDER OF THE VARANGIANS OF
THE IMPERIAL GUARD IN CONSTANTINOPLE (1030-1043)
-abstract-***

Keywords: Harald, Georgios Maniakes, Michael IV, Imperial Guard, Constantinople, Aegean Sea, Syria, Anatolia, Sicily, Jerusalem, Morkinskinna, Fagrskinna, Saga of King Harald, manglabites, spatharokandidatos.

The half-brother of King Olaf II Haraldsson, the Saint Olaf (1015-1028), Harald Sigurdarson or Sigurdsson, age donly 15, participates in the failed attempt of his brother to regain his throne, ended with his defeat and death at the Battle of Stiklestad on 29 July 1030. Gravely injured, Harald remains hidden until healing, then takes refuge in Sweden where he meets some of his brother's former supporters (autumn 1030).

In 1031, together with his supporters, he went to Novgorod, serving the great prince of Kyev, Yaroslav I, under whose authority was the republic of Novgorod. He remains in Novgorod, serving the great prince Yaroslav until 1034. Attracted by the mirage of Byzantium, in the summer of 1034, along with 500 companions, he left for Constantinople, entering as mercenaries in the service of basileus Michael IV Paphlagonionos. Harald becomes the commander of the Varangians who accompanied him to the Byzantine Empire, placed in the Imperial Guard.

Under Harald, the Varangians participate in a series of military campaigns in which the Norwegian prince continues to stand out. Such campaigns were organized in East Anatolia and Syria in 1035-1036, initially under the command of Georgios Maniakes, later under the command of the Varangian Guard; for the annihilation of the pecheneg invasions of the Balkan Peninsula in spring 1036; against the Arabs of Sicily in 1038-1040, under the command of the same Georgios Maniakes; in 1041 under the command of the Emperor himself, for the suppression of the Bulgarian uprising, led by Petar Delianos. In 1040, upon his return from the campaign in Sicily, Harald was raised by Emperor Michael IV to the rank of *manglabites*, being included in the *manglabion*, the emperor's personal guard unit. In 1041, at the end of the Bulgarian campaign, the same emperor granted him the rank of *spatharokandidatos*, which was also received by some officers in the Varangian Guard.

Some northern sources, such as *Morkinskinna*, *Fagrskinna* and *Saga of King Harald*, claim that when returning from the campaign in Sicily, a

detachment of Varangians, commanded by Harald, would have provided security and protection for high-ranking persons during a pilgrimage to Jerusalem and the Holy Places. A number of historians believe that this action, which remains rather uncertain, could have taken place between 1036 and 1038. Nor can it be excluded that the alleged movement into Palestine took place between 1040 and 1041, as the northern sources claim.

In 1043, relations with the new Emperor Constantine IX Monomachos and his wife, Empress Zoe, deteriorated. Accused of serious crimes he was arrested and imprisoned. He escaped from prison and, together with a group of companions, escaped Constantinople and took refuge in Kyiv.